

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

#mikrojesle

Komplexní návrh nového typu služby mikrojeslí, včetně návrhu legislativních změn a nelegislativních doporučení

Ministerstvo práce a sociálních věcí

V rámci projektu „Podpora implementace služby péče o děti od šesti měsíců
do čtyř let v tzv. mikrojeslích a pilotní ověření služby“,
reg. č. CZ.03.1.51/0.0/15_009/0000858 financovaného z Operačního programu
Zaměstnanost a státního rozpočtu

Praha, 2020

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Úvod	5
1 Historie zařízení služeb rané péče o děti v České republice	6
1.1 Vznik a fungování jeslí v 70. letech 20. století	6
1.2 Situace po roce 1989 – služby péče o dítě do 3 let	7
1.3 Současná situace služeb péče o děti předškolního věku v České republice	7
1.4 Předpokládaný vývoj	10
1.5 Situace v Evropě	11
2 Proč potřebujeme mikrojesle v České republice	13
2.1 Důvody pro vznik mikrojeslí	13
2.2 Inspirace ze zahraničí	15
3 Projekt „Mikrojesle“	16
3.1 Průzkum veřejného mínění	17
3.2 Evaluační zpráva výzev 126 a 127 Operačního programu Zaměstnanost	19
3.3 Závěrečná evaluační zpráva z pilotního ověření nové služby o nejmenší děti	22
3.4 Souhrnná zpráva o návštěvách mikrojeslí	33
3.5 II. Souhrnná zpráva o návštěvách mikrojeslí 2019–2020	34
4 Návrh nového typu služby péče o děti – mikrojesle	38
4.1 Popis služby	38
4.2 Standardy kvality a značka kvality	39
4.3 Audit kvality	39
5 Paragrafové znění návrhu zákona a souvisejících předpisů	41
5.1 Návrh zákona	41
5.2 Návrh vyhlášky	41
6 Návrh systému financování z národních zdrojů	42
7 Podpora vzniku mikrojeslí ze stran místních samospráv	43
7.1 Dotazníkové šetření projektu „Mikrojesle“	43
7.2 Průzkum veřejného mínění	44
7.3 Výsledky zjištění	45

8	Evidence poskytovatelů.....	46
9	Závěr	48
10	Přílohy.....	52
11	Zdroje.....	53

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DPČ – dohoda o pracovní činnosti

DPP – dohoda o provedení práce

DS – dětská skupina

EK – Evropská komise

ESF OPZ – Evropský sociální fond Operačního programu Zaměstnanost

EU – Evropská unie

EUR – euro

HPP – hlavní pracovní poměr

KHS – Krajská hygienická stanice

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠ – mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

ORP – obec s rozšířenou působností

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

PK Chůva – profesní kvalifikace Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky, kód 69-017-M

ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky

VÚPSV, v. v. i. – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Úvod

Tento dokument vznikl jako jeden z hlavních výstupů projektu financovaného z Evropského sociálního fondu Operačního programu Zaměstnanost (dále jen ESF OPZ), který byl realizován Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen MPSV), Odborem rodinné politiky a ochrany práv dětí.

Cílem dokumentu je navrhnout a představit novou alternativní službu péče o děti v mikrojeslích, která je určena pro děti od 6 měsíců do 4 let (tj. do 4. narozenin), o které v malém kolektivu max. 4 dětí pečuje odborně způsobilá pečující osoba. Hlavním specifikem mikrojeslí je individuální přístup v péči o děti, rodinné prostředí, flexibilita a menší náročnost na jejich zřízení. Na rozdíl od dětských skupin mohou být mikrojesle také zřízeny přímo v domácnosti pečující osoby. Dalším cílem je připravit návrh legislativních opatření a souvisejících předpisů, které tuto službu ukotví v zákonné podobě. Hlavním důvodem vzniku této služby je především dlouhodobý nedostatek finančně dostupných služeb v zařízeních péče o děti v předškolním věku v České republice, a to pro nejmenší děti do 3 let. Služba péče o dítě v mikrojeslích, jako státem garantovaná kvalitní péče o děti, umožní rodičům malých dětí sladit profesní a rodinný život a navrátit se na trh práce.

Česká republika se dlouhodobě potýká s nedostatkem míst pro děti v předškolních zařízeních. Po zrušení jeslí v roce 2013 neexistuje alternativa finančně dostupné služby péče o dítě do 3 let. Zároveň se mateřské školy potýkají s tím, že nemohou uspokojit celkový zájem ze strany rodičů o umístění jejich dětí. Nedostatečná kapacita komplikuje situaci především rodičům samoživitelům, kteří z ekonomických důvodů potřebují nastoupit do zaměstnání dříve než ve 3 letech dítěte, a také rodičům OSVČ, kteří s ohledem na zachování kontinuity podnikání nemohou svou činnost utlumit či přerušit na dlouhou dobu.

Dalším důvodem k řešení situace nedostatečných kapacit v zařízeních pro děti předškolního věku je, že se Česká republika snaží naplnit doporučení definovaná Evropskou radou v tzv. „Barcelonských cílech“¹ (viz podrobněji v kapitole 1.5), které jsou nedílnou součástí evropské strategie již od roku 2002 pro růst a zaměstnanost. V jednom z cílů Evropská unie (dále jen EU) doporučuje: „Členské státy by měly odstranit překážky účasti žen na trhu práce s přihlédnutím k poptávce po zařízeních péče o děti“. Jedná se přitom o doporučení, které by mělo vést k růstu a vyšší zaměstnanosti. Cílem je především umožnit rodičům, kteří mají zájem navrátit se na pracovní trh, využít možnost péče o dítě v kvalitním zařízení. V dokumentu není přesně specifikováno, jaká zařízení péče o děti by měly jednotlivé členské státy konkrétně nabízet.

V České republice máme velké historické zkušenosti s kolektivní výchovou dětí v jeslích z doby před rokem 1989. Tyto poznatky lze dobře využít i v dnešní době pro zřízení nových služeb péče o děti, které budou zajišťovat především kvalitu péče a budou hledět i na další faktory, jako je svobodná volba rodin, a nejvyšší blaho a zájem dítěte.

---

¹ Barcelonské cíle byly schváleny Evropskou unií v roce 2002, Česká republika vstoupila do EU až v roce 2004: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0273&from=CS>.

1 Historie zařízení služeb rané péče o děti v České republice

1.1 Vznik a fungování jeslí v 70. letech 20. století

Tzv. jesle vznikaly od 50. let minulého století jako státní zdravotnická zařízení. Péči o děti v nich zajišťovaly zdravotní sestry a jejich provoz mohl být také celotýdenní. Z této skutečnosti vyplývá negativní postoj starší generace vůči těmto zařízením, který často nachází oporu u odborné veřejnosti z řad psychologů, zejména pak pokud jde o názory na umístování dětí do 2 let.

Změny v systému péče v jeslích postupně nastávaly v 60. a 70. letech, kdy i díky prof. Matějčkovi a jeho výzkumům ohledně citového vývoje dětí v tomto věku (Psychická deprivace v dětství, Matějček, Langmaier, 1963), byla péče o děti v jeslích postupně upravována a celkově struktura péče nabyla jiné podoby. V tomto období je už také zmínka o tzv. mikrojeslích, které byly zřizovány dle Metodického pokynu Ministerstva zdravotnictví z roku 1976, a kde jedna zdravotní sestra pečuje maximálně o 3–5 dětí.²

V tomto období měly matky nárok na navazující mateřskou dovolenou při zachování pracovní smlouvy, od roku 1970 do 2 let dítěte, k 1. 1. 1989 byl prodloužen do 3 let věku dítěte. Pojem rodičovský příspěvek se objevuje od 1. 10. 1990, kdy nabyl účinnosti zákon č. 381/1990 Sb., o rodičovském příspěvku (do té doby se dávka nazývala mateřským příspěvkem), pojem rodičovská dovolená se užívá od 1. 1. 2001 a nahradil do té doby užívaný termín navazující mateřská dovolená.³

Institucionální péče o děti v takto nízkém věku, zejména při dlouhodobém pobytu, byla negativně vnímána zejména z důvodu stresu z odloučení, dlouhodobému negativnímu vlivu na psychiku a psychický vývoj dítěte a poškozování vztahů dítěte s rodiči. Matějček a kol. (1972) zde v této souvislosti mluví o tzv. emoční deprivaci, která byla v tomto případě velkým rizikem při necitlivém odloučení od blízké vztahové osoby v raném věku a velkému počtu dětí v jeslích na jednu pečující zdravotní sestru a tím nedostatku individuální péče o děti.

Všechny tyto zkušenosti byly také zdrojem informací o psychice dětí v raném věku pro tehdejší psychologické výzkumy, díky kterým dnes máme velice erudované podklady, ze kterých můžeme čerpat jak negativní, tak pozitivní příklady v rané péči o děti.

---

² Příručka Klíč k jeslím, Gender Studies 2007.

³ Jesle začaly být do jisté míry vnímány jako přežitek z komunistického období, a matky i díky nové legislativě zůstávaly čím dál tím více doma s dětmi. Začal sílit názor, že do tří let věku je pro dítě nezbytná individuální péče, a to většinou matky (viz Palonciová J. a kol. 2014. Nové formy denní péče o děti v České republice. Praha: VÚPSV, v.v.i.). Nicméně na rušení jeslí měl vliv širší kontext společenských změn v české společnosti, které ovlivnily nejen pojetí péče o děti předškolního věku, ale i vůbec nastavení ohledně zakládání rodiny (docházelo ke snížení porodnosti, zvyšoval se věk žen, kdy měly první dítě atd.). Změny ohledně nastavení délky mateřské dovolené však byly patrné již před rokem 1989 - délka mateřské dovolené byla v roce 1987 stanovena na dnešních 28 týdnů (příčemž osamělé matky či matky, které porodily dvě a více dětí měly nárok na 37 týdnů).

1.2 Situace po roce 1989 – služby péče o dítě do 3 let

Až do roku 2012, kdy bylo možné jesle provozovat jako zdravotnická zařízení podle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, zařízení péče o děti do 3 let fungovala ale pro nezáměr ze strany rodičů postupem času zanikla. Zatímco v roce 1989 bylo na území ČSFR 1 313 zařízení (a v nich 52 658 míst),⁴ na konci roku 2012 bylo v České republice podle Ústavu zdravotnických informací a statistik (dále jen ÚZIS) pouhých 44 jeslí (a v nich 1 401 míst). V roce 2013 tak bylo evidováno v celé České republice pouze 31 zařízení typu „jesle a další dětská zařízení“ s 972 místy, která byla navíc regionálně značně nerovnoměrně rozmístěna a byla koncentrována zejména do velkých měst. Provozování jeslí jako zdravotnických zařízení spadajících do resortu Ministerstva zdravotnictví (dále jen MZ) bylo podle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, zrušeno ke konci roku 2013. V období po roce 1989 začala nově vznikat na základě živnostenského zákona soukromá zařízení pro péči o děti do 3 let. Do roku 2014 vedle soukromých zařízení neexistovala téměř žádná státní zařízení, která by zajišťovala služby péče o děti v takto nízkém věku. Zůstalo pouze několik jeslí, jejichž zřizovatelem byla obec (nebo které do ukončení provozu spadaly pod zdravotnictví).

Po zrušení zákona o zdravotních službách probíhala dlouhodobě meziresortní diskuse, pod který resort by měly služby péče o děti do 3 let dále spadat, a jak by tato služba měla být nastavena s ohledem na předchozí zkušenosti. Jelikož se nejedná o služby zdravotnické ani pedagogické, ale jde především o zajištění péče a výchovy dětí, kdy účelem služby je sladění rodinného a pracovního života rodičů, bylo rozhodnuto o zařazení služeb péče o děti v raném věku do gesce MPSV.

1.3 Současná situace služeb péče o děti předškolního věku v České republice

Služby péče o děti jsou stěžejním předpokladem pro sladění profesního a rodinného života rodičů s malými dětmi. Určité spektrum služeb péče o děti v předškolním věku v současnosti v České republice existuje, k diskuzi zůstává garance kvality poskytovaných služeb a jejich místní a finanční dostupnost.

Mateřské školy

Zařízeními, která poskytují vzdělávání předškolním dětem, jsou ve velké míře mateřské školy upravené v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen školský zákon), které spadají do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT).

Předškolní vzdělávání je zajištěno mateřskými školami pro děti od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let věku. Novelou školského zákona bylo ustanoveno tzv. přednostní umístění dětí tříletých i čtyřletých, nicméně u přechodového roku, kdy dítě dosáhne 3 let v rámci školního roku, má šanci na umístění až od září nového školního roku. Současně stále není prostor pro přijetí všech žádostí

---

⁴ Síť zdravotnických zařízení 2013. ÚZIS. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/publikace/sit-zdravotnickych-zarizeni-2013>.

o umístění dětí ve věku 2 let, a dokonce ani ve věku 3 a 4 let.⁵ Od roku 2005 umožňuje školský zákon přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání od 2 let věku. Novela ale zároveň ukládá povinnost přijímat do mateřských škol zřízených obcí či svazkem obcí děti s trvalým pobytem v příslušném školském obvodu přednostně od r. 2017 ve věku 4 let, a od roku 2018 ve věku 3 let.

Nárok na přednostní umístění dětí dvouletých, který měl vejít v platnost od roku 2020⁶, byl zrušen, dle školského zákona nemá tedy dítě mladší 3 let na přijetí do mateřské školy právní nárok.

Soukromá zařízení služeb péče o děti

V České republice existují služby péče o děti poskytované za účelem zisku podle zákona o č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, spadající pod rezort Ministerstva průmyslu a obchodu (dále jen MPO).

Podle tohoto zákona je poskytována péče o dítě do 3 let v rámci tzv. péčových živností. Obsahovou náplní živnosti „Péče o dítě do 3 let věku v denním režimu“ je v určitých případech obdobná činnost, jako byla dříve v jeslích, přičemž tato činnost není vykonávána ve zdravotnickém zařízení. Kromě požadavků na vzdělání podnikající osoby a prostorů na provoz, nejsou vyžadovány další konkrétní požadavky na poskytování péče o děti do 3 let věku (např. maximální počet dětí na jednu pečující osobu, povinnost vést evidenci dětí, maximální počet dětí, o které je možno v jednom zařízení pečovat, povinnost uzavřít pojistnou smlouvu odpovědnosti za škodu na zdraví či majetku, povinnost upravit výchovný program či program činnosti apod.).

Soukromá zařízení péče o děti zřízená na základě živnostenského oprávnění jsou zcela financována ze soukromých finančních zdrojů, tj. ze strany rodičů. Měsíční úhrada za službu se pohybuje v průměru okolo 10 000 Kč (údaj z roku 2016), což je pro většinu rodičů finančně nedostupné.⁷ Zároveň tato zařízení často ani nejmenší děti nepřijímají. Zastoupení dětí mladších jednoho roku v „živnostech“

---

⁵ Ze zprávy Evropské komise z května 2018 (o rozvoji zařízení péče o děti pro malé děti s cílem posílit zapojení žen na trhu práce, rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem rodičů a udržitelný růst podporující začlenění v Evropě – „barcelonské cíle“) vyplývá, že ČR se nachází v poslední třetině mezi členskými státy v plnění barcelonského cíle (umístování dětí od tří let věku do předškolních zařízení) – v roce 2016 bylo pouze 81 % těchto dětí umístěno do zařízení předškolní péče.

Dle § 34 odst. 3 školského zákona: „Do mateřské školy zřízené obcí nebo svazkem obcí se přednostně přijímají děti, které před začátkem školního roku dosáhnou nejméně třetího roku věku.“ Na základě této podmínky může dojít k situaci, že dítě, které dosáhne třetího roku věku během školního roku nebo i na jeho začátku (ale ne před) nemá na místo v mateřské škole právní nárok.

⁶ Dne 1. 10. 2020 vstoupila v platnost novela školského zákona, a to zákon č. 284/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Od roku 2005 umožňuje školský zákon přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání od dvou let věku. Nárok na přednostní umístění dětí dvouletých od roku 2020 byl na základě poslaneckého návrhu zrušen.

⁷ Koncepce rodinné politiky uvádí na straně 31: Náklady v soukromých zařízeních se pohybují od 5 tisíc až do 15 tisíc korun měsíčně. Pokud vezmeme v úvahu průměrný čistý příjem rodiny s nezaopatřenými dětmi ve výši 39 tisíc korun, vydá rodina na mateřskou školu na jedno dítě cca 4 % příjmů, na soukromou školu již 12–38 % příjmů. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31574/Koncepce_rodinne_politiky.pdf.

se dle výstupů z evaluace výzev ESF OPZ v rámci kterých byl provoz těchto zařízení podporován, ukázalo jako marginální. Služby péče o dítě poskytované na základě živnostenského oprávnění se svou povahou mohou často blížit poskytování služby péče o dítě v dětské skupině (viz odstavec níže).

Nevýhodou služeb na základě živností je především jejich finanční nedostupnost, a místní či regionální nevyváženost. Rovněž nejsou garantovány parametry péče a kritéria kvality ze strany státu.

Dětské skupiny a mikrojesle

Dalšími službami v péči o dítě v předškolním věku jsou pod rezortem MPSV dětské skupiny a mikrojesle.

Dne 29. 11. 2014 vešel v účinnost zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině (dále jen zákon o dětské skupině).

Dětské skupiny jsou zařízení určená dětem od 1 roku do zahájení povinné školní docházky. Zřizovatelem mohou být zaměstnavatelé včetně ministerstev a jiných organizačních složek státu, neziskové a církevní organizace, obce, kraje a jimi zřízené organizace, vysoké školy. Dětské skupiny, které mohou od roku 2015 čerpat finanční podporu na vznik a provoz z ESF OPZ, se staly jednou z alternativ služby pro nejmenší děti, celkem je ke dni 30. 9. 2020 v České republice registrováno 1 124 dětských skupin. Vládní novela zákona o dětské skupině⁸ řeší mimo jiné i poskytování státního příspěvku na provoz těchto zařízení.

V roce 2016 začaly v rámci podpory z ESF OPZ vznikat první mikrojesle v pilotním ověření, které se prozatím řídí specifickými podmínkami obsaženými v dotační výzvě. Celkem v České republice ke dni 30. 9. 2020 existuje 98 zařízení mikrojeslí.

Územní samosprávné celky, především obce, jsou často pod velkým tlakem, aby navyšovaly kapacity předškolních zařízení. Dětské skupiny a mikrojesle nenahrazují systém mateřských škol, ale doplňují je

---

⁸ Dne 29. 11. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. Tento zákon upravuje podmínky, za nichž je poskytována služba péče o dítě v dětské skupině a podmínky pro získání oprávnění k poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Zákon o dětské skupině nastavuje základní právní rámec poskytování služby péče o dítě na nekomerční bázi, která má být určitou alternativou výchovné a vzdělávací péče poskytované dětem v rámci oficiálního systému předškolního vzdělávání v České republice.

V červenci v roce 2020 byla vládou schválena novela zákona o dětské skupině, jejíž cílem je garantovat kvalitu péče v dětských skupinách ale také nově jsou již jsou do novely zahrnuty mikrojesle. Hlavní změnou je přejmenování dětské skupiny na jesle, zavedení stabilního financování ze státního rozpočtu, povinnost dalšího vzdělávání pečujících osob, nastavení standardů kvality péče a způsob kontroly ze strany MPSV. Dojde také k úpravě odborné způsobilosti pečujících osob se zaměřením na zdravotnické minimum a k vytvoření nové profesní kvalifikace chůvy pro děti v jeslích s důrazem na zdravotnické vzdělání.

Pro stávající dětské skupiny bylo vytvořeno přechodné období, během kterého se přizpůsobí novým podmínkám. Od září 2024 by měl existovat již jednotný a přehledný systém předškolní péče, tedy jesle pro nejmenší s následným plynulým přestupem do mateřské školy. Novela zákona zajistí dostatečné kapacity zařízení péče o předškolní děti, která budou poskytovat kvalitní a individuální péči a budou finančně i místně dostupná. Stabilní systém financování jeslí rovněž zajistí udržitelnost již fungujících dětských skupin a mikrojeslí (v současné době téměř 1 100 dětských skupin a 98 mikrojeslí s kapacitou cca 15 tisíc míst pro děti, na kterých se děti mohou střídát) a dosavadní zdroje z ESF tak budou účelně vynaloženy.

především v péči o mladší děti a jsou vhodnou alternativou v této oblasti, kde je díky pravidlům a zákonné úpravě u takových zařízení zajištěna kvalita a garance ze strany státu.

Další zařízení péče o děti

Jiné služby péče o dítě v předškolním věku zákonem upraveny nejsou, nicméně služby péče o děti některých subjektů jsou poskytovány v souladu s obecnými právními předpisy a rodiče je využívají. Kvůli absenci konkrétní právní úpravy týkající se například péče o děti v domácnosti pečující osoby na nekomerčním základě (typu mikrojeslí), jsou tyto služby často provozovány v rámci šedé ekonomiky.

1.4 Předpokládaný vývoj

Vzhledem k dynamickému vývoji na trhu práce zřejmě bude čím dál obtížnější opustit pracovní trh na 4 nebo 6 let, z důvodu péče o děti na rodičovské dovolené, a bez problému se poté zařadit zpět na své pracovní místo. Dostupná péče o malé děti a podpora flexibilních forem práce jsou opatřeními, která vytvoří podmínky, aby společnost neztrácela potenciál, který vložila do vzdělání rodičů malých dětí – zvláště se jedná o ženy, které dlouhodobě tvoří 60 % všech absolventů vysokých škol v daném roce. Rovněž Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) upozorňuje na nutnost podpory předškolních zařízení, jako jednoho z opatření, které se týká zvýšení porodnosti a je významným faktorem ovlivňujícím oblast stárnutí společnosti.

Predikce

Míra porodnosti v České republice dosahovala největšího propadu v letech 1994–2002. Počet živě narozených dětí klesl během deseti let ze 131 tisíc v roce 1990 pod hranici 90 tisíc v roce 1999. Od roku 2002 však počet narozených dětí každoročně rostl. V roce 2019 se živě narodilo přes 112,2 tisíc dětí, a tak pokračoval růst úhrnné plodnosti, a to na úroveň cca 1,71 dítěte na jednu ženu.⁹

Potřeba (či nutnost) rozvoje služeb péče o děti v České republice je také v souladu se Specifickými doporučeními Rady EU pro Českou republiku z roku 2018,¹⁰ i s požadavkem zaměstnavatelů nebo zástupců samospráv v oblasti strategie politiky zaměstnanosti.¹¹

Česká republika se ve zprávě EK z roku 2018 řadí spíše na druhý konec spektra členských států s neuspokojivými výsledky (Česká republika zaujala druhé místo v tabulce hodnotící největší dopad mateřství na zaměstnanost žen, v naplnění barcelonského cíle pro děti do 3 let se Česká republika

⁹ Obyvatelstvo – roční časové řady, ČSÚ [online]. Dostupné: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvательства-rok-2019>.

¹⁰https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2018-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-czech-republic-en.pdf.

¹¹ Tisková zpráva Hospodářské komory z 31. 1. 2018: největší překážkou v zaměstnávání matek na mateřské, a zejména rodičovské je, že nemají možnost své dítě umístit do jakéhokoliv vhodného zařízení, nebo využít např. tzv. sousedskou výpomoc. Jako příklad dobré praxe uvádí péči o dítě v domácnosti poskytovatele, která se osvědčila v Německu i Rakousku. https://www.komora.cz/tiskova_zprava/trh-prace-ma-strukturalni-problemy-vlada-prehlizi-potreby-zamestnavatelu-nema-jasnou-koncepci/. Stanovisko SMS <http://psary.cz/clanek/povinnost-prijimat-dvoulete-deti-do-materskych-skol-od-roku-2020>. Dále rovněž Strategie zaměstnanosti do roku 2020.

umísťuje druhá od konce). Výtka k nedostatečnému zajištění kapacity předškolních zařízení pro děti do 3 let se objevuje i ve specifickém doporučení pro Českou republiku pro rok 2018, kde se uvádí, že mateřství má pro ženy stále velký dopad na jejich účast na pracovním trhu, a to z důvodu nedostatku zařízení péče o děti (zpráva vychází z dat zjištěných v roce 2016, kdy bylo v České republice pouze 6,5 % dětí mladších 3 let umístěných v kolektivní péči, poslední statistická data z 2018 uvádějí 9 %), což je výrazně pod průměrem EU 32,9 % (2016) a 35,1 % (2018), dlouhé rodičovské dovolené a z nedostatečné dostupnosti flexibilních pracovních úvazků. U druhého barcelonského cíle pro děti od 3 let věku do dosažení věku pro povinnou školní docházku se Česká republika nachází v poslední třetině mezi členskými státy s hodnotou za rok 2016 odpovídající 81 % počtu dětí umístěných do zařízení. Lze konstatovat, že od roku 2011 dochází k sice nepřilíš výraznému, avšak setrvalému vzestupu. Ze zprávy pozitivně vyplývá hodnocení České republiky při využití financování služeb péče o děti z ESF.

1.5 Situace v Evropě

V zahraniční praxi je obvyklá nabídka širšího spektra služeb v péči o děti do 3 let věku, ze kterých rodiče mohou vybírat dle osobních preferencí a v souladu se zájmem dítěte.

Otázce dostupnosti zařízení předškolní péče o děti se začala EU věnovat od roku 2002, kdy v rámci tehdejší tzv. lisabonské strategie (směřování EU od roku 2000 do roku 2010) přijala na Evropské radě v Barceloně cíle spočívající v zajištění kapacity pro alespoň 33 % dětí mladších tří let a alespoň 90 % dětí od tří let do zahájení povinné školní docházky. Tyto barcelonské cíle měly být splněny původně do roku 2010. V květnu roku 2018 vydala EK průběžnou zprávu o plnění barcelonských cílů. Ve zprávě se konstatuje, že dosažen byl již téměř jeden z barcelonských cílů, a to konkrétně ten vztahující se k dětem do 3 let věku. Zároveň se však ve zprávě konstatuje, že za průměrnou unijní hodnotou 32,9 % stojí velké rozdíly mezi jednotlivými členskými státy. Barcelonský cíl pro děti od 3 let byl dosažen na unijní úrovni v hodnotě odpovídající 86,3 %. Regulované vzdělávání a péče v raném dětství v domácnosti poskytovatele (tzv. home-based-provision) je dle údajů Eurydice, evropské informační sítě o vzdělávacích systémech a o vzdělávací politice, běžnou formou v téměř celé Evropě.¹²

---

¹² Early Childhood Education and Care Systems in Europe, dostupné z <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9bea1249-8cf6-11e5-b8b7-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-71660543>.

Tabulka 1 Regulované vzdělávání a péče v raném dětství v domácnosti poskytovatele (home-based provision)

	Belgie	Dánsko	Estonsko	Finsko	Francie	Irsko	Itálie	Kypř	Lotyšsko	Luxembursko	Maďarsko	Malta
věk dítěte	0-3 roky	6 m.-6 let	0-3 roky	9 m.-7 let	0-6 let	0-6 let	0-3 roky	0-4 r + 8 měs.	1,5-7 let	0-4 roky	20 m.-5 l. 2 r.- 4 r.	0-3 roky
děti na 1 pečující osobu v domácnosti	4/5/6 dětí dle regionu	5 dětí	5 dětí	4 děti	6 dětí	5 dětí	není jednotná regulace	6 dětí	není regulace	5 dětí	3 děti / 5 dětí	6 dětí
	Německo	Nizozemí	Norsko	Polsko	Portugalsko	Rakousko	Slovensko	Slovensko	Švédsko	Velká Británie	ČR (raň)	
věk dítěte	0-3 roky	0-6 let	1-6 let	6 m.-3 r.	3 m.-3 r.	0-5 let	0-3 r.	11 m.-6 let	1 - 6 let	0-5 let	0-3 roky (včetně)	
děti na 1 pečující osobu v domácnosti	dle země, průměrně 5 dětí	6 dětí, snižuje se když mladší 4, 2, 1 roku	5 dětí	5 dětí, 3 děti když mladší 1 roku	4 děti	dle země, průměrně 5 dětí	4 děti (neplatí pro sourozence)	6 dětí	není regulace	6 dětí	4 děti	

Zdroj: Early Childhood Education and Care Systems in Europe

Tato forma péče o děti není kromě České republiky legislativně ukotvena v Bulharsku, Bosně a Hercegovině, Řecku, Španělsku, Chorvatsku, Litvě, Rumunsku, Makedonii, Srbsku, Turecku.

2 Proč potřebujeme mikrojesle v České republice

2.1 Důvody pro vznik mikrojeslí

V současné době se řada rodičů musí z finančních důvodů vrátit na trh práce dříve než po 3 letech věku dítěte. Většina českých domácností je stále závislá na dvou příjmech. Rodiče na mateřské nebo rodičovské dovolené mají velmi omezenou možnost využít služeb péče pro děti do 3 let, a tím v tomto období i ztížený návrat na trh práce, jak na částečný, tak na plný úvazek. Rodiče mohou mít různé důvody k předčasnému návratu na trh práce. Nelze ani opomenout, že předškolní služby jsou klíčové pro rodiče samozivitele, kterými jsou nejčastěji ženy, které si nemohou dovolit platit soukromá zařízení, a přitom je pro ně návrat na trh práce nutností. V období vysoké zaměstnanosti a nedostatku zaměstnanců je také diskutabilní nevyužití potenciálu žen, které u nás tvořily např. v roce 2017 téměř 60 % vysokoškolsky vzdělaných osob, v roce 2018 ukončilo úspěšně vysokou školu 68,5 tisíce lidí, přičemž 41 tisíc z nich bylo žen (zvýšení z 51 % v roce 2000, MŠMT, 2018). V neposlední řadě by absence rodičů na trhu práce z důvodu výpadku služeb znamenala i ztrátu příjmů do státního rozpočtu v podobě daní a odvodů do systému sociálního zabezpečení.

V České republice existuje dlouhodobě velká poptávka po umístění dítěte do předškolního zařízení a současně nedostatek míst v mateřských školách. Ve školním roce 2019/2020 bylo zamítnuto 35 197 žádostí o umístění dítěte do mateřských škol (více než pětina z celkového počtu). Od září 2018 je účinný právní nárok pro tříleté děti na místo v mateřské škole zřízené obcí nebo svazkem obcí v místě trvalého pobytu dítěte. Přesto bylo v roce 2019/2020 zamítnuto 7 239 žádostí o přijetí k předškolnímu vzdělávání dětí starších 3 let ze spádového obvodu.

Počet odmítnutých žádostí na umístění do mateřských škol nevypovídá přímo o počtu výsledně neumístěných dětí, který se dle odhadů studie „Zavedení povinného posledního roku předškolního vzdělávání před zahájením školní docházky“ pohyboval v rozmezí 39–45 % z počtu odmítnutých žádostí evidovaných ve statistikách MŠMT (Hůle et al. 2015). Počet odmítnutých žádostí je nicméně jedinou oficiální evidovanou statistikou. Při přepočtu na data z roku 2018/2019 se odhadovaný počet neumístěných dětí v České republice pohybuje mezi přibližně 12,5 až 15 tisíci.

Na základě zájmu rodičů i poskytovatelů o službu péče o děti v mikrojeslích, jak vyplývá z několika provedených šetření, lze očekávat, že mikrojesle budou vznikat ve vyšší míře než doposud. Zároveň mají mikrojesle potenciál vyvést péči o dítě z šedé ekonomiky, kterou rodiče volí kvůli nedostatečné nabídce a nekomplexní právní úpravě.¹³ To je nevýhodné jak pro rodiče a děti z důvodu nedostatečného zabezpečení kvality služby, tak pro samotné pečující osoby, jelikož se jedná

---

¹³ BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ. PÉČE CHŮV. METODIKA PRO CHŮVY. VÚPSV, v.v.i.[online]. 2014 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/auditclanky/Barvikova_Paloncycova_metodika_chuvy.pdf.

o prekarizovanou formu práce bez sociálních jistot,¹⁴ a v neposlední řadě rovněž pro stát, který přichází o příjmy z daní a odvodů na sociální zabezpečení.¹⁵

Z dlouhodobého hlediska pro Českou republiku patří mezi aktuální hrozby ve vývoji společnosti nízká porodnost a s ní spojené stárnutí populace (v roce 2019 je porodnost 1,71 dítěte na jednu ženu). Chybějící služby péče o děti a nedostatečná flexibilita práce se v tomto světle jeví jako problém s těmito hrozbami přímo související.

Jednou z možností, jak zvýšit porodnost u žen a tím zmírnit stárnutí populace, je zabezpečit, aby pro ženy (rodiny) neznamenal mít dítě propad životní úrovně. Jedním z řešení jsou jednak flexibilní pracovní úvazky, ale také podpůrné služby – zejména místně, finančně a časově dostupné služby péče o děti.

Česká republika je dlouhodobě kritizována za nízký počet dětí v předškolní péči. V Národním programu reforem České republiky 2018¹⁶ vláda deklaruje, že sladění rodinného a pracovního života zůstává i nadále jednou z jejích hlavních priorit v oblasti rovnosti žen a mužů. Dále konstatuje, že významným opatřením v této oblasti jsou cenově i místně dostupné kvalitní služby péče o děti.

Podporu dostupnosti a kvality služeb péče o předškolní děti vyjadřuje vláda ve svém programovém prohlášení, kde deklaruje podporu rodiny rozvojem veřejných služeb pro rodiny tak, aby pečující rodič měl možnost volby. Vláda se rovněž zavázala podpořit zaměstnávání rodičů a skloubení rodinného a pracovního života.¹⁷

Způsob péče o nejmenší děti formou tzv. mikrojeslí, který je jinak běžně dostupný v řadě zemí EU, doposud v České republice chybí. Nedostatek dostupné služby péče o nejmenší děti má negativní dopad na úroveň zaměstnanosti rodičů a může být jednou z příčin chudoby rodin. Péče o děti do 3 let věku v prostředí blízcímu se rodinnému je pro děti nejpřirozenější. Službu je možné snadno zavést a opět zrušit, má potenciál nejvíce flexibilně reagovat na demografické výkyvy, může být řešením zejména pro menší obce.

---

¹⁴ BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ. METODIKA PROFESIONALIZACE INDIVIDUÁLNÍ PÉČE O DĚTI – MATEŘSKÁ ASISTENTKA. VÚPSV, v.v.i. [online]. 2014 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/Barvikova_Paloncova_navrh_chuva.pdf.

¹⁵ Viz předchozí odkaz.

¹⁶ <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/NPR-2018.pdf>.

¹⁷ Programové prohlášení vlády, červen 2018, dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/Programove-prohlaseni-vlady-cerven-2018.pdf>.

2.2 Inspirace ze zahraničí

Při přípravě návrhu na právní úpravu mikrojeslí v České republice byly v rámci projektu blíže analyzovány právní úpravy péče o předškolní děti z Německa a Rakouska,¹⁸ Francie¹⁹ a Slovenska.²⁰

Ve všech těchto zemích je podobná služba určena především dětem do 3 let (na Slovensku do 31. srpna po dosažení 3. roku věku), starší děti přecházejí do většího kolektivu. Je stanovena odborná způsobilost pečující osoby, kterou je možné získat absolvováním speciálního kurzu, důraz je kladen na poskytování první pomoci. Ve Francii, Německu a Rakousku je licence udělována na 5 let a poskytovatelé poté znovu prokazují splnění podmínek. Ve všech zemích je podmínkou poskytování uzavření smlouvy s rodičem, který volí pro své dítě vhodnou formu péče. V Německu a Rakousku je důležitým prvkem systému místní úřad pro mládež, který zprostředkovává služby péče, vyřizuje podporu z veřejných zdrojů, registruje, kontroluje kvalitu péče, poskytuje poradenství pečujícím osobám i rodičům. Pečující osoby mohou připravovat stravu a stejně jako v běžné rodině se mohou na její přípravě formou přiměřenou věku podílet i děti. Na Slovensku se jedná o registrovanou sociální službu na sladování rodinného a pracovního života v ambulantní formě mimo zařízení a údaje o hygienických podmínkách při poskytování služby se nevyžadují v případě, že pečující osoba v daném prostoru bydlí či se jedná o prostor zaměstnavatele rodiče dítěte. Ve všech zmíněných zemích stát rodinám s finančními náklady na tento typ péče o malé děti v různé míře pomáhá kombinací několika forem: snížením zdanitelného příjmu a výše daně rodičů až do výše skutečně vynaložených nákladů, úhradou sociálního pojištění pečujících osob, příspěvku na každé umístěné dítě i přímou podporou rodičů, která je někde sociální dávkou testovanou výší příjmu. Na Slovensku se např. jedná o příspěvek na péči o dítě, který byl v roce 2020 hrazen z ESF v max. výši 280 EUR za měsíc. Tento příspěvek je poskytován navíc k rodičovskému příspěvku rodičům pracujícím, hledajícím práci či ve vzdělávání.

V Německu existuje na zajištění místně dostupné péče o dítě starší 1 roku pro pracující rodiče právní nárok.

---

¹⁸ Analýzy německé a rakouské právní úpravy: <https://mikrojesle.mpsv.cz/index.php/vystupy-projektu-2/>.

¹⁹ Systém denní péče o děti ve Francii a České republice, VÚPSV 2013: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf.

²⁰ Více o slovenské právní úpravě: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/zariadenia-starostlivosti-deti-do-troch-rokov/>.

3 Projekt „Mikrojesle“

Od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2020 MPSV realizuje projekt Podpora implementace služby péče o děti od šesti měsíců do čtyř let v tzv. mikrojeslích a ověření služby (dále jen „Mikrojesle“), jehož cílem je zlepšení nabídky cenově dostupných a kvalitních zařízení a služeb péče o děti, následné zvýšení zaměstnanosti rodičů s malými dětmi a usnadnění slučitelnosti pracovního a soukromého života.

V roce 2016 byly vyhlášeny výzvy č. 126 a č. 127, na jejichž základě vzniklo prvních 72 mikrojeslí v celé České republice včetně Prahy, které si mezi sebou rozdělily 135 milionů korun. Finanční podpora byla poskytnuta na vybudování a provoz mikrojeslí a také na vzdělávání – pečující osoby mohly získat např. profesní kvalifikaci Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky, kód 69-017-M (dále jen PK Chůva).²¹

V roce 2019 byly vyhlášeny následné výzvy č. 69 a č. 70 na podporu provozu stávajících a na vznik několika nových mikrojeslí mimo Prahu v celkové alokaci přes 256 milionů korun. Bylo rozhodnuto o podpoře 98 projektů, z toho pokračovalo 62 stávajících a vzniklo 36 nových zařízení. Většina zařízení bude financována z ESF OPZ do poloviny roku 2022.

Mikrojesle jsou pilotně provozovány od roku 2016 s cílem ověřit funkčnost tohoto konceptu. Jsou koncipovány jako veřejná služba péče o děti nabízející pravidelnou profesionální péči o děti od 6 měsíců do 4 let (do 4. narozenin) v kolektivu maximálně čtyř dětí. Důležitým cílem zřízení nové služby péče o dítě v mikrojeslích bylo doplnit chybějící nabídku služeb pro děti od 6 měsíců do 4 let v malém kolektivu, při zachování rodinné atmosféry a individuálního přístupu pečujících osob, kdy takto malý kolektiv tato specifika umožňuje. Tato péče o dítě je doplňkem péče rodinné, odpovídá věkovým a individuálním potřebám dítěte, ale není její náhradou.

Nová služba péče o nejmenší děti v mikrojeslích se navrhuje zejména z toho důvodu, aby byla rodičům umožněna volba rodinné strategie již během prvních měsíců po narození jejich dítěte.

Se zřizovateli mikrojeslí, tj. s obcemi, neziskovými organizacemi, příspěvkovými organizacemi obcí a právníky osobami, které vykonávají činnost škol a školských zařízení, tým projektu „Mikrojesle“ spolupracoval po celou dobu trvání projektu. Odborné garantky projektu poskytovaly zřizovatelům poradenství, metodickou podporu, možnost sdílení zkušeností s ostatními zřizovateli na seminářích, pořádaly pravidelné vzdělávací semináře pro pečující osoby. Zřizovatelé, rodiče i pečující osoby v mikrojeslích poskytovali součinnost při evaluaci, zjištěné informace byly nezbytné pro nastavení a legislativní ukotvení služby.

---

²¹ Profesní kvalifikace Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky, kód: 69-017-M (www.narodnikvalifikace.cz) je zařazena v rámci - EQF v kvalifikační úrovni 4, což odpovídá v oblasti počátečního odborného vzdělávání střednímu vzdělání s maturitní zkouškou, přičemž dvě z odborných způsobilostí této kvalifikace jsou zařazeny v kvalifikační úrovni 5, která odpovídá stupni vzdělání vyšší odborné.

3.1 Průzkum veřejného mínění

V rámci projektu proběhl v roce 2017–2018 také celorepublikový Průzkum veřejného mínění na vybudování tzv. mikrojeslí a umístování dětí mladších 3 let do takového zařízení služeb péče o děti.²² Šetření bylo zaměřeno na rodiče/matky s dětmi mladšími 5 let; pečující osoby, které v oblasti nerodinné péče o děti již působí; a na zástupce obcí a měst. Cílem bylo zjistit názory uvedených skupin na sladování rodinného a profesního života, ale zejména na vhodnost a nastavení podmínek fungování mikrojeslí z pohledů jednotlivých aktérů a jejich zájem mikrojesle zakládat.

Pro účely návrhu nového typu služby péče o děti v mikrojeslí vyplynulo z průzkumu několik zásadních zjištění, zejména:

Zájem o mikrojesle ze strany rodičů/matek

Jelikož jsou služby mikrojeslí v současné době poskytovány pouze v rámci pilotního projektu MPSV, není tento typ služby péče o děti příliš v povědomí rodičovské veřejnosti. Nicméně většina dotazovaných se přiklání k názoru, že je v České republice taková služba potřeba.

V posledních letech se zřetelně v postojích matek objevuje požadavek na určité přechodné období mezi 2. a 3. narozeninami dítěte, kdy by se matky chtěly postupně vracet na trh práce a jejich péče o děti by tedy měla být částečně nahrazena. Právě v tomto věku se zdá, že je požadavek na variabilitu služeb nerodinné péče o děti nejvýznamnější. Pokud by byly mikrojesle finančně a místně dostupné, uvažovala by o jejich využití každá druhá oslovená matka pro dítě starší 2 let.

Nějaká forma přivýdělku při péči o 1–2leté dítě by vyhovovala každé čtvrté matce, přičemž zpravidla jen jako příležitostná práce, tj. v rozsahu několika hodin měsíčně. Projevil se zde vliv vzdělání, neboť v tomto období života dítěte by chtěla pracovat až třetina matek s vysokoškolským vzděláním, a jen zhruba desetina matek s nejnižším vzděláním.

Hlavním motivem výdělečné aktivity matek se ukázal být finanční přínos. Neméně významným podnětem (by) byla nabídka dobré pracovní příležitosti následovaná potřebou neztratit kontakt se svým zaměstnáním či pracovním oborem.

Přestože ze strany rodičů u nejmladších dětí a u dětí do dvou let věku jasně dominuje potřeba rodičovské péče, polovina by byla pro zachování možnosti umístit dítě do mikrojeslí již od šesti měsíců jeho věku. Ti, kteří nesouhlasili, by nejčastěji upřednostnili první nebo druhé narozeniny dítěte. Horní hranice věku se zdá být méně diskutabilní, nejpřijatelnější by byly třetí nebo čtvrté narozeniny.

Pokud by rodiče uvažovali o využití mikrojeslí u nejmenších dětí do jednoho roku, příp. do dvou let, lze usuzovat, že by je využívali spíše nárazově či krátkodobě, neboť relativně častěji uváděli mezi důvody

---

²² Průzkum veřejného mínění na vybudování tzv. mikrojeslí a umístování dětí mladších tří let do takového zařízení služeb péče o děti ke stažení: <https://mikrojesle.mpsv.cz/index.php/vystupy-z-projektu/>

jejich místní dostupnost, potřebu zajistit péči o dítě v době vyřizování osobních záležitostí, příp. v době svého odpočinku a preferenci péče v malé skupině dětí.

Volba pravidelné docházky na jeden až tři dny v týdnu, zpravidla jen na část dne, převažuje zejména u vysokoškolaček a žen z největších měst. Spíše polodenní docházka je preferována i v případě každodenního využívání mikrojeslí. K možnosti stále jen příležitostné docházky by se přiklonila pětina rodičů. Každodenní a převážně celodenní péči o dítě v mikrojeslích by pak upřednostnili pro děti 3leté a starší.

Podmínky péče o děti v mikrojeslích zahrnují několik atributů. K těm základním a v současnosti platným se řadí počet dětí, o něž je souběžně pečováno – maximálně 4, věk dětí – od šesti měsíců do čtyř let, počet pečujících osob – jedna, příp. více, časová dostupnost – 5 dní v týdnu minimálně 8 hodin denně.

Jedním z klíčových aspektů ovlivňujících rozhodování rodičů o využití mikrojeslí byly finance, jak výše nutných plateb, tak jejich nastavení zohledňující frekvenci docházky. Variabilita uváděných poplatků je velmi široká, a to od nuly či řádově stokorun až po deseti až dvaceti tisíce. Nejčastěji uváděná částka při každodenní docházce činila 2 000 Kč. Pokud by dítě navštěvovalo mikrojesle méně pravidelně, např. pouze dva dny v týdnu na část dne, pokládá většina rodičů za přijatelný poplatek nejvýše v hodnotě 1 000 Kč.

V rozhovorech výrazně zazníval požadavek na finanční dotace mikrojeslí ze strany státu. Přestože je tato služba levnější v porovnání se službami individuálních chův, bez dotací si rodiny zřejmě nebudou moci takovou péči o děti dovolit a dojde tak k určité homogenizaci klientů.

Pečující osoby

Více než polovina dotázaných pečujících osob dříve pracovala ve veřejných mateřských školách, další početnou skupinou jsou chůvy. Naprostá většina pečujících jsou ženy.

Pečující osoby mají nejčastěji střední odborné nebo všeobecné vzdělání s maturitou, velmi častým však je i vysokoškolské vzdělání. Pečující osoby se poměrně často snaží zvyšovat si nebo doplňovat kvalifikaci různými vzdělávacími kurzy, semináři apod., jež se týkají péče o předškolní děti.

Důraz je kladen zejména na absolvování kurzů první pomoci. U dětí mladších 2 let je zároveň obecně považováno za důležité zdravotnické vzdělání, u dětí starších je to spíše pedagogické vzdělání, v porovnání s dětmi mladšími je také kladen větší důraz na psychologické vzdělání.

Možnost zapsat do mikrojeslí i své vlastní dítě/děti by měla poměrně významný vliv na rozhodnutí mikrojesle založit nebo v nich pracovat.

Pokud by měly pečující osoby možnost volby, v jakém prostoru by ony samy chtěly případně mikrojesle zřídit, přikláněly se ve velké většině případů k jiným prostorám než u nich v bytě.

Lokální rodinná politika

Institucionální zajištění rodinné politiky se zvyšuje s velikostí obce – čím větší obec, tím vyšší podíl obcí má zpracován plán, koncepci či jiný strategický dokument rozvoje rodinné politiky. Poptávka rodin po službách péče o děti je nejlépe uspokojena u dětí ve věku od 3 do 5 let. Vzhledem k tomu, že je obvyklejší děti svěřovat do služeb péče až po dosažení věku 3 let, obce patrně nemají takový přehled o zájmu rodičů mladších dětí o tyto služby.

Nejvýznamnějšími impulsy ke zřízení mikrojeslí jsou nebo by pro obce byly poptávka rodin po mikrojeslích; spolupráce s organizací nebo osobou, která (by) péči o děti v mikrojeslích zajistila; finanční dotace na zřízení a provoz mikrojeslí či nedostatek míst v jiných typech zařízení.

Podle představitelů obcí by se na financování mikrojeslí měl podílet především stát a menší měrou i rodiče. S jejich očekáváním výrazné role státu ve financování mikrojeslí výrazně kontrastuje preferovaná velmi nízká míra zatížení obcí.

3.2 Evaluační zpráva výzev 126 a 127 Operačního programu Zaměstnanost

Během projektu proběhlo dalších několik dotazníkových šetření. Primárním zdrojem dat pro evaluaci byla dotazníková šetření, která byla určena pro příjemce podpory (zřizovatele), pečující osoby a cílovou skupinu (rodiče). Předmětem průběžné evaluační zprávy²³ v r. 2018 bylo vyhodnocení vybraných aspektů projektů ve výzvách na pilotní ověření nové služby péče o nejmenší děti v mikrojeslích, mimo hl. m. Prahu (výzva č. 126) a dále v Praze (výzva č. 127). Specifickým cílem těchto výzev bylo reagovat na problém nízké zaměstnanosti rodičů s malými dětmi, specificky žen, a to prostřednictvím podpory nové služby péče o nejmenší děti v mikrojeslích zřizované obcemi nebo ve spolupráci s obcemi.

Evaluační zpráva se mimo jiné zaměřuje na zájem o tuto službu ze strany cílové skupiny, protože služba je specifická právě tím, že poskytuje péči velmi malým dětem, jako to v minulosti zajišťovaly státní jesle,²⁴ které v České republice postupem času vymizely. Služba mikrojeslí se inspiroje u německého modelu tzv. Tagesmutter, tedy modelu, kdy jsou mikrojesle zřízeny přímo v domácnosti pečující osoby, zpráva se tedy dále zaměřuje na zájem o tuto formu zřízení a její potenciál do budoucna.

Je nutno uvést, že mikrojesle dle specifických podmínek projektu nebylo možno založit jako soukromá fyzická osoba, ale pouze jako nezisková nebo církevní organizace, např. zapsaný spolek, nebo obec, nebo příspěvková organizace obce. To vysvětluje menší počet mikrojeslí zřízených v domácnosti pečující osoby, než bylo původně očekáváno.

---

²³ [Evaluační zpráva výzev 126 a 127 Operačního programu Zaměstnanost.](#)

²⁴ Počet státních jeslí je v České republice pouze v jednotkách (dle ÚZIS jich bylo v roce 2011 pouze 45).

Hlavním cílem dotazníkových šetření bylo:

- zhodnotit úspěšnost realizovaných projektů z hlediska výsledků a dopadů na zapojení žen s malými dětmi na trhu práce,
- zhodnotit zájem o službu ze strany cílové skupiny a zároveň schopnost zřizovatelů naplnit kapacitu zařízení,
- zhodnotit nastavení služby v pilotních projektech a formulovat doporučení pro navazující výzvu.

Výsledky šetření:

Dopad na zapojení rodičů na trh práce

Mezi oslovenými respondenty ve velké míře převažují rodiny, kde s dětmi žijí oba rodiče (91 % ve vstupním dotazníku). Tedy se nenaplnil předpoklad, že budou mikrojesle využívat především rodiče samoživitelé.

V rodině péče o dítě spíše připadá na matku, ve vzorku je ovšem značný podíl vysokoškolsky vzdělaných žen cca 75 %.

Podíl zaměstnaných žen se s nástupem dítěte do mikrojeslí zvýšil.

Zájem o službu

Nejvíce mikrojeslí vzniklo v obcích do 5000 obyvatel (28 %). Jejich počet ovšem není výrazně vyšší než ten ve větších obcích a městech. Dá se říct, že mikrojesle vznikají v sídlech všech velikostních skupin.

Zařízení, která vyplnila dotazník, přijala od začátku provozu dohromady 537 dětí a odmítla 290 žádostí. V průměru každé zařízení během projektu přijalo 9 dětí a odmítlo 5 žádostí.

Nejčastějším deklarovaným problémem v provozu mikrojeslí je vysoká nemocnost dětí a také problém naplnit kapacitu mikrojeslí odpoledne poté, co odejdou děti umístěné na dopoledne. Pohled ze strany cílové skupiny ukazuje, že zhruba čtvrtina rodičů by si přála změnu provozní doby (26 %), buď dřívější otevření zařízení, nebo naopak jeho pozdější uzavření. Třetina zařízení má ovšem otevřeno 10 hodin denně (34 %), další menší třetina pak povinných 8 hodin denně (31 %). Na druhou stranu polovina zařízení zavírá už do 16:00 hodin, do 17:00 hodin zavře většina zařízení (94 %).

V průměru je zapsáno 7 dětí v jednom zařízení. V každém zařízení jsou průměrně dvě děti, které do zařízení docházejí do 12 hodin týdně, podobný průměr vychází pro týdenní docházku 13 až 20 hodin týdně. Na téměř celý nebo celý týden dochází do zařízení jedno až dvě děti (35 hodin v zařízení týdně a výše). Docházka dětí se tedy velmi liší a je spíše obvyklé mít zapsaných více dětí, přičemž všechny nevyužijí celou týdenní pracovní dobu, ale spíše se střídají.

Průměrný věk zapsaných dětí je dva roky, podobný věkový průměr byl zaznamenán i u dětských skupin. Dá se ovšem říct, že celkově mikrojesle navštěvují mladší děti než v dětských skupinách, přičemž děti

mladších 2 let je v mikrojeslích 53 %, v dětských skupinách 30 %. Nejvíce dětí v mikrojeslích je mezi 1,5 a 2 lety a 2 a 2,5 lety, děti mladší než rok nebo starší 3 let jsou zastoupené mnohem méně. Děti, které ze zařízení odcházejí, většinou přecházejí do mateřské školy. K nárůstu těchto případů dochází zhruba od 2,5 roku věku dítěte.

Dá se říct, že děti v mikrojeslích spíše netráví většinu týdne, zhruba polovina z nich dochází do dvou celých dnů docházky (do 16 hodin týdně je to 51 %). V průměru děti docházejí do mikrojeslí na 19 hodin týdně, mediánová hodnota je o něco nižší, a to 16 hodin týdně. Docházka dítěte samozřejmě záleží na jeho věku. Děti do dvou let jsou nejčastěji v mikrojeslích maximálně dva celé pracovní dny (tedy do 16 hodin týdně, u dětí mezi 1,5 a 2 lety je to 84 %, u dětí do 1,5 roku je to 92 %, zde je ovšem velmi málo odpovědí). Zhruba od dvou let věku jsou děti v mikrojeslích i víc než dva celé pracovní dny a docházka se s rostoucím věkem tolik nemění.

Rodiče na službě nejvíce oceňují malý kolektiv dětí, kde má pečovatelka na děti čas (46 %) a rodinné prostředí společně s individuálním přístupem k dětem (43 %). Vysoká kvalita nabízených služeb je také důležitým důvodem, který rozhodne, že rodiče dítě do mikrojeslí umístí (30 %), důležitá je také dostupnost zařízení (28 %). Ukazuje se, že ve velkých městech nad 100 000 obyvatel hraje nejdůležitější roli naopak finanční výhodnost zařízení (41 % rodičů ji označila jako nejdůležitější důvod pro výběr mikrojeslí).

Personál a náklady provozu

Oslovená zařízení měla ve většině případů dvě pečující osoby (93 %), což lze vztáhnout k faktu, že 69 % zařízení mělo provozní dobu delší než 8 hodin denně. První pečující osoba pracovala většinou na celý nebo tří čtvrtinový úvazek (obě možnosti dohromady 88 %), druhá pečující osoba už byla v mikrojeslích často na poloviční úvazek (49 % z nich), čtvrtina i na nižší (24 %).

Nejpalčivějším problémem při práci v mikrojeslích se dle pečujících osob jevil právě fakt, že jedna pečující osoba musí zvládat péči o děti různého věku současně (zvolilo 54 % z nich). Péče o děti není ovšem jediná činnost, které se většina pečujících osob musí věnovat. K tomu se většinou přidruží příprava programu pro děti (80 %) a praktické činnosti jako evidence docházky, úklid a příprava stravy (tyto zmínily zhruba tři čtvrtiny oslovených).

Zhruba třetina zařízení (32 %) uvedla, že jejich pečující osoby mají v mikrojeslích vlastní děti.

Náklady jednotlivých zařízení se velmi lišily jak v oblasti kvalifikace pečujících osob (průměrně 11 501 Kč), tak rovněž, co se týče nákladů na vybudování (194 855 Kč), měsíční nájemné (8 754 Kč) a platové ohodnocení jedné pečující osoby na měsíc (24 743 Kč), které se logicky měnily s počtem zaměstnaných osob.

Potenciál mikrojeslí

Nejlevnější variantou provozu mikrojeslí je zřízení zařízení ve vlastní domácnosti, menší polovina pečujících osob deklarovala, že by o zřízení mikrojeslí doma uvažovala. Necelé dvě třetiny pečujících

osob z celkového počtu poté uvedly, že nemají na zřízení mikrojeslí vhodné prostory, dvě pětiny upřímně říkají, že by provoz služby ve své domácnosti nechtěly.

Oslovení rodiče jsou s provozem mikrojeslí většinou spokojeni bez výhrad. Pokud už nějaké výhrady mají, ty nejčastěji směřují k zajištění stravování v zařízení, a také ke změně provozní doby. Pokud už zařízení stravování nabízí, většinou ho rodiče využívají. Pokud zařízení stravování nenabízí, rodiče by ho rozhodně uvítali.

Personální zajištění

Více než polovina pečujících osob (56 %) získala PK Chůva, kterou lze obdržet po složení zkoušky u tzv. autorizovaných osob. Pro většinu těchto osob je to jediná profesní kvalifikace pro tento typ práce (86 %). Téměř pětina pečujících osob (19 %) má zkušenosti jako sociální pracovník či je v této znalosti odborně kvalifikovaná. Mezi dalšími kvalifikacemi se ve větší míře objevují učitelky mateřských škol (14 %) a všeobecné sestry (11 %).

Doporučení pro závěrečnou evaluaci:

- Vypracování analýzy potřebnosti pro rozšíření služeb péče o předškolní děti a hlídání docházky u stávajících zařízení.
- Sledovat u navazující výzvy, jak se proměňuje struktura rodičů, kteří mikrojesle využívají.
- Dotazníkové šetření mezi zřizovateli, kteří ukončují projekt.

3.3 Závěrečná evaluační zpráva z pilotního ověření nové služby o nejmenší děti

Po dvou letech provozování 72 mikrojeslí byly vyhlášeny dvě nové výzvy s cílem podpořit provoz těchto již fungujících zařízení a v ČR mimo Prahu také provoz několika nových zařízení, jednalo se o výzvu č. 69 (pro celou ČR mimo hl. m. Prahu) s částí A (podpora stávajících zařízení) a B (podpora několika nových) a č. 70 (pro Prahu). Specifickým cílem těchto výzev bylo zlepšení nabídky cenově dostupných a kvalitních zařízení a služeb péče o děti, následné zvýšení zaměstnanosti rodičů s malými dětmi a usnadnění sladění pracovního a rodinného života.

Další dotazníková šetření proběhla v r. 2019 až 2020. Do evaluace byli zapojeni rodiče z výzvy č. 126 a 127 a dále z nových výzev č. 69 a 70, zřizovatelé končících projektů z výzev č. 126 a 127, zjišťovala se také četnost docházky a fluktuace dětí v mikrojeslích, součástí evaluace byla kvalitativní analýza, která se týkala provozu mikrojeslí z pohledu zřizovatelů. Výsledky evaluačního šetření byly zpracovány v r. 2020 do závěrečné evaluační zprávy projektu.²⁵ Tato šetření jsou důležitým zdrojem informací pro nastavení služby v mikrojeslích a pro přípravu zákona o mikrojeslích a souvisejících dokumentů.

---

²⁵ [Mikrojesle – Závěrečná evaluační zpráva z pilotního ověření nové služby péče o nejmenší děti.](#)

Evaluace si kladla za cíl odpovědět na otázky spojené s dopadem na cílovou skupinu, se zájmem o službu, s náklady na provoz a s nastavením služby mikrojeslí. Při jejich formulaci se opíralo o doporučení z předchozí evaluační zprávy.

Hlavní zjištění:

Dotazníkové šetření mezi zřizovateli

Mikrojesle v rámci pilotního projektu nevznikaly rovnoměrně. V rámci nových výzev č. 69 a 70, vyhlášených v roce 2019, počet mikrojeslí stoupal a v jednotlivých krajích přibýval, nicméně i nadále mikrojesle vznikaly spíše nahodile než plánovaně.

Podle dostupných zjištění lze sledovat největší nárůst počtu zařízení v Jihomoravském kraji, kde je v provozu 19 zařízení a dále pak také v Moravskoslezském kraji, kde funguje nyní 10 mikrojeslí. Bez mikrojeslí zůstal Liberecký kraj.²⁶

Mikrojesle (z výzvy č. 126 a 127) vznikaly v sídlech všech velikostních skupin, nejvíce mikrojeslí vzniklo v obcích do 5000 obyvatel (28 %). Jejich počet ovšem není výrazně vyšší než ten ve větších obcích a městech.

Více než polovina zařízení měla zkušenost s poskytováním péče o děti již před využitím podpory z ESF OPZ. Nejčastěji se jednalo o dětské skupiny (36 %), mateřské státní i soukromé školy (31 %) či dětský klub (28 %).

Poskytovatel prostor pro mikrojesle

Téměř tři pětiny zřizovatelů mají mikrojesle zřízeny samostatně a nenachází se na adrese s jinými mikrojeslemi nebo s jiným typem zařízení péče o děti. Necelá čtvrtina zařízení sídlí na stejné adrese s jiným zařízením péče o dítě (např. mateřská škola, lesní mateřská škola či dětská skupina).

Obec jako partner projektu poskytovala prostory mikrojeslím ve více jak třetině případů. Soukromé prostory využívalo 10 % zařízení. Více než polovina zařízení využívala prostory jiného poskytovatele. U 38 % dotazovaných byl poskytovatelem prostor soukromý vlastník jako fyzická osoba. Někteří využili prostor farnosti, křesťanské sportovní organizace Orel nebo Sokola anebo sdílí prostory s mateřskou či základní školou (případně mateřským centrem).

Mikrojesle v domácnosti

Pouze sedm zařízení (10 %) má mikrojesle zřízeny ve vlastní domácnosti anebo v domácnosti rodinného příslušníka. Respondentů, kteří mikrojesle v domácnosti nezřídili, jsme se v následující otázce ptali, proč o zřízení mikrojeslí neuvažovali. Přes dvě třetiny respondentů uvedly, že pro jejich organizaci nebyla možnost zřídit si mikrojesle doma relevantní, a to např. z důvodu, že mikrojesle vybudovali

---

²⁶ Do budoucna lze při plánování vzniku nových zařízení využít data z *Analýzy dostupnosti zařízení péče v předškolním věku*, která byla zpracována v lednu 2020 oddělením evaluací MPSV.

jako součást širšího spektra služeb, které nabízejí v rámci své organizace. Prostory poskytnuté v rámci partnerství s obcí mělo 27 % zařízení. Čtyři respondenti uvedli, že nehledě na podmínky provozování služby nechtěli (či žádná z pečujících osob nechtěla) mít provoz mikrojeslí doma.

Otevírací doba mikrojeslí

V průměru jsou mikrojesle otevřeny necelých 9 hodin denně. Konkrétní otevírací doba mikrojeslí „od do“ se mezi zařízeními velmi různí. V průběhu provozu otevírací dobu měnila pouze necelá čtvrtina respondentů, a to nejčastěji z důvodu reakce na potřeby rodičů.

Naplnění kapacity mikrojeslí a počty odmítnutých žádostí

Většina zařízení (97 %) měla po celou dobu provozu dostatečně naplněnou kapacitou zařízení, přičemž 58 % uvedlo, že kapacita jejich zařízení byla naplněna rozhodně. Stejně tak i v kvalitativních rozhovorech respondenti vyzdvihovali, že se ze strany rodičů setkávali s nadměrným zájmem a nemohli tak uspokojit poptávku všech, kteří měli o službu zájem (v některých případech bylo dítě na „čekací listině“ již ve chvíli, kdy se narodilo).

Nikdo ze zřizovatelů neměl problémy s kapacitou po celou dobu provozu. Většina měla s kapacitou problémy v jiných obdobích, komplikací bylo období zvýšené nemocnosti dětí, stejný počet zřizovatelů pak poukázal na problematičnost období prázdnin (a zejména pak vánočních svátků).

Tyto „krizové“ okamžiky v provozu mikrojeslí se potvrdily i v rámci kvalitativních rozhovorů mezi zřizovateli. Z hlediska nemocnosti dětí je zejména problém v tom, že je to neočekávaná situace, která se musí řešit náhle a ze dne na den se náhradníci shánějí obtížně, ačkoli se zřizovatelé snaží obvolat jiné rodiče, aby sehnali další děti, které by mohly místo nemocných dorazit.

Počty a věk dětí, které prošly mikrojeslemi za celou dobu provozu

V průměru prošlo zařízením za dobu provozu celkově 15–19 dětí. Do mikrojeslí byly nejčastěji přijímány děti ve věku kolem dvou let (v téměř polovině případů). Počet dětí mladších jednoho roku byl 7 %, nicméně většina zařízení s docházkou takto malých dětí zkušenosti měla. Počet takto malých dětí přijatých od začátku provozu většinou nebyl vyšší jak 5 (63 % uvedlo počet 1–5 přijatých dětí v této věkové skupině). Je patrné, že s dosažením prvních narozenin počet přijatých dětí výrazně stoupá. Naopak je vidět výrazný pokles přijatých dětí starších 4 let – více jak tři čtvrtiny respondentů uvedly, že nemají žádné dítě v této věkové skupině.²⁷

55 % všech dětí trávilo v mikrojeslích více než 20 hodin týdně. Nepochybně zde hraje roli, že zařízení jsou nejvíce vyhledávaná rodiči dětí kolem dvou let, u kterých už se nemusí hlídat počet hodin strávených v zařízení, aniž by rodiče přišli o rodičovský příspěvek. V rozmezí 20–35 hodin týdně docházky se pak pohybuje nejvíce dětí (31 %). Jiné větší rozdíly v docházce podle počtu hodin týdně nejsou patrné a počty dětí jsou rozloženy víceméně stejnoměrně.

---

²⁷ V rámci nových výzev č. 69 a 70 již platí podmínka, že je možné přijmout dítě maximálně do jeho čtvrtých narozenin.

Na základě doporučení z první etapy evaluace byla zvláštní pozornost v dotazníku věnována případným omezením vnímaným zřizovateli při péči o děti mladší jednoho roku. 64 % respondentů uvedlo, že neměli žádná omezení při přijímání dětí mladších jednoho roku. Necelá pětina zřizovatelů se snažila, aby v zařízení měli maximálně jedno dítě mladší než rok. Šest respondentů se domnívá, že pro samotnou pečující osobu je náročné starat se o více malých dětí najednou, a proto raději upřednostňovali starší děti. 60 % zařízení deklaruje zvýšení zájmu o umístění dětí mladších 1,5 roku v průběhu projektu.

Bylo detailněji zjišťováno, jak je péče o nejmenší děti v rámci kolektivu dětí, které docházejí do mikrojeslí, pro pečující osoby náročná. Většina z nich uvedla, že péče o děti mladší jednoho roku je náročnější a ovlivňuje péči o ostatní děti. Náročnější je to z hlediska nároků na bezpečnost a pak zejména z hlediska sladění režimu dětí různých věkových skupin, jelikož menší děti vyžadují spánek dvakrát denně. Mezi strategiemi, jak sladit péči o děti v kolektivu, kde je jedno nebo více dětí mladší jednoho roku, zřizovatelé zmiňovali výhodu zahrady, snahu skupinu utvořit tak, aby tam takové dítě bylo jenom jedno či se snažit co nejvíce využít pomoc druhé pečující osoby. Přesto by většina z nich byla pro, aby možnost umístit dítě mladší jednoho roku do zařízení byla dále nabízená s ohledem na nečekané životní situace, se kterými se rodiče mohou setkat a kariérní kontinuitu u některých profesí.

Náklady spojené s provozem mikrojeslí

V průměru zařízení zaplatilo za vybudování 224 128 Kč. Průměrné náklady na kvalifikaci pečujících osob jsou 18 780 Kč. Mzdové náklady jsou závislé na počtu zaměstnaných osob a také na počtu odpracovaných hodin, pokud je některá pozice zaměstnaná na flexibilní formu úvazku (DPP, DPČ, OSVČ či smlouva o dílo). Průměrné mzdové náklady činí 48 039 Kč.

Dle podmínek výzev č. 126 a 127 mohou obce a příspěvkové organizace zřizované kraji a obcemi vybírat příspěvky od rodičů do 5 % výše dotace,²⁸ nicméně většina mikrojeslí příspěvek od rodičů nevybírání. Do budoucna by si ale zřizovatelé přáli vybírat alespoň symbolický příspěvek od rodičů. Tento požadavek zazněl i v otevřených odpovědích na otázku dalších podmínek či námětů k realizaci projektu.

Na otázku, jak vysoký příspěvek (bez toho, aniž by se jim krátila dotace) by byl podle jejich názoru vhodný vybírat od rodičů za každodenní celodenní docházku bez stravy. Průměrná výše ze všech odpovědí činí 2 159 Kč. Pouze dva zřizovatele uvedli, že by neměl být od rodičů vybírán žádný poplatek. Téměř dvě třetiny zřizovatelů (64 %) by si představovaly vybírat poplatek v rozmezí 1 001–4 000 Kč, přičemž více jak polovina z nich se drží v částkách 1 001–2 000 Kč.

V rámci kvalitativních rozhovorů se rovněž potvrdilo, že většina zřizovatelů by možnost vybírat příspěvky od rodičů (které by ale nebylo příliš vysoké, aby omezovalo přístup ke službě všem, co jí potřebují) uvítala – a to jednak z důvodu rozvoje zařízení ve smyslu renovací a nabízení nadstavbových

---

²⁸ Vybírání poplatku nebylo výzvou zakázáno, avšak pokud se zřizovatelé pro vybírání rozhodli, byla jim o to dotace pokrácena a zároveň jim to přineslo zvýšené administrativní náklady.

služeb, ale také z určitých psychologických důvodů, kdy někteří poukazovali na to, že si lidé služby, která je úplně zadarmo, neváží.

Personální zajištění mikrojeslí

Obsazení pozic i výše úvazků dosud u mikrojeslí vycházely především z podmínek (a limitů)²⁹ definovaných ve výzvě a zřizovatelé možnosti dané výzvou využili na maximum. V důsledku toho zjištění ohledně vytíženosti úvazků a počtu pečujících osob nevypovídají o tom, jak by si zřizovatelé úvazky nastavili, pokud by měli mikrojesle zřízeny mimo projekt (např. ze státního rozpočtu, s jinými pravidly, ale třeba také s nižším rozpočtem) a mimo prostředí ESF mají omezenou výpovědní hodnotu.

Zde je uvedeno pouze stručné shrnutí, přičemž podrobněji se věnuje tomuto tématu otázka fluktuace pečujících osob, kterou lze vnímat jako důležitý indikátor spokojenosti personálu se současným nastavením služby. Většina mikrojeslí měla celkově 4, popřípadě 5 zaměstnanců. Pečující osoby byly nejčastěji dvě zaměstnané na HPP, čtvrtina zařízení měla i třetí pečující osobu na menší úvazek. Většina zařízení v průběhu svého provozu neměnila úvazky pečujících osob. V průměru se v mikrojeslích během projektu vystřídal 3,9 pečujících osob.³⁰ Pokud ale docházelo ke střídání osob, bylo to z důvodu nespokojenosti s platovým ohodnocením.

Celkové zhodnocení ze strany zřizovatelů a návrhy na zlepšení

Naprostá většina (99 %) zřizovatelů se domnívá, že velkou výhodou mikrojeslí je, že díky malému kolektivu je služba vhodnější pro malé děti než jiné typy institucí. Více jak čtyři pětiny ocenily, že je služba pro rodiče finančně dostupná, 67 % jako výhodu označilo, že díky jednodušším hygienickým a prostorovým požadavkům je snadnější najít vhodné prostory. Místní dostupnost vytyčilo 61 % respondentů.

Dále kladli důraz na výhodu mikrojeslí v malém počtu dětí na jednu chůvu a v individuálním/rodinném prostředí, které umožní zaměřit se na jednotlivé děti, jež pak mají pocit "jako, že si jdou hrát k tetě" a zároveň nejsou stresovány širším kolektivem z důvodu svých dosud omezených vyjadřovacích schopností a nedokonalé sebeobsluhy. Mezi další výhody mikrojeslí respondenti kvalitativních rozhovorů vyzdvihovali, že mikrojesle mohou být obzvláště užitečné v případě dětí se specifickými potřebami (např. děti trpící záchvaty vzteku, zuřivosti, úzkosti nebo děti nemocné), že je pro zřizovatele jednodušší splnit požadované předpisy.

Jednou z podmínek pro získání finanční dotace na vznik a provoz mikrojeslí v rámci výzvy č. 126 a 127 byla spolupráce poskytovatele těchto služeb s obcí, žadatelem mohla být i sama obec. Jak se později ukázalo, obec jako partner projektu poskytovala prostory mikrojeslím ve více jak třetině případů. Jako další formy spolupráce s obcí zřizovatelé uváděli, že většina zařízení je v kontaktu s obcí,

---

²⁹ Zejména limit na počet hodin, po které mohly být v zařízení současně dvě pečující osoby.

³⁰ Do výpočtu respondenti nezapočítávali zástupné pečující osoby např. na DPP, které zaskakovaly pouze pár hodin v případě výpadku stálých pečujících osob.

kteřá se informuje o provozu mikrojeslí (71 %). Obec také často informuje o mikrojeslích v tištěném periodiku (60 %) či na webu (41 %).

Většina zřizovatelů (80 %) plánuje po ukončení realizace projektu pokračovat v provozu stávajících mikrojeslí v rámci nové výzvy.^{31,32} Desetina by si přála provozovat více mikrojeslí, stejný počet zřizovatelů plánuje provoz mikrojeslí ukončit. Žádné ze zařízení neplánuje přejít do režimu „soukromého zařízení“ na základě živnosti či se transformovat na dětskou skupinu.

Dotazníkové šetření cílové skupiny (rodiče)

Vzhledem k převaze matek, které se zúčastnily dotazníkového šetření, bylo možné v dalších zjištěních zaměřených na posuny na trhu práce zaznamenané v souvislosti s umístěním dítěte do mikrojeslí, výsledky vztahovat především k matkám dětí.

Přestože dotazník měl vyšší návratnost u vysokoškolsky vzdělaných rodičů, šetření nasvědčilo tomu, že děti do tří let umísťují do zařízení předškolní péče nejčastěji rodiny s vysokoškolsky vzdělanými matkami, které se chtějí dříve vracet zpět na trh práce. Pokud šlo o věkové složení rodičů/matek, nadpoloviční většina spadá do kategorie 33–40 let. Do druhé nejvíce zastoupené kategorie 27–32 let spadá více jak třetina respondentů.

Motivace pro výběr mikrojeslí

Nejvíce rodičů (57 %) uvedlo, že si mikrojesle vybrali proto, že poskytují kvalitnější péči než jiná zařízení předškolní péče. Druhý nejčastěji zvolený důvod byl, že mikrojesle byly finančně výhodnější ve srovnání s jinými zařízeními předškolní péče. Dalším zásadním důvodem bylo také to, že jsou mikrojesle dobře dopravně dostupné z místa jejich bydliště. V otevřené otázce se opět nejčastěji vyskytovala výhoda malého kolektivu, a dále například důvěryhodný /milý personál či příjemné / známé prostředí.

Ti rodiče, kteří při rozhodování považovali za podstatnou kvalitu péče oproti jiným zařízením, jednoznačně nejčastěji zmiňovali jako výhodu malý kolektiv dětí. Tuto výhodu zmínily dvě třetiny respondentů ze všech, kteří na otázku odpovídali. Jako druhá nejčastější výhoda, která je s tou první logicky provázána, zazníval individuální přístup k dětem. Dále rodiče oceňovali také kvalitu personálu, rodinnou atmosféru, zajímavý program pro děti či kvalitní vybavení nebo prostředí mikrojeslí.

---

³¹ Jelikož se jednalo o dotazníkové šetření končících projektů prvních výzev (s nejzazším termínem konce projektu 31. 1. 2020), na které hned navazovaly výzvy č. 69 a 70, neřešila se v rámci dotazníkového šetření situace, která se bude dotýkat projektů končících v roce 2022, jež pravděpodobně zasáhne plánovaná novela zákona, podle které by v budoucnu měli zřizovatelé získat podporu ze státního rozpočtu, dále by se počítalo s příspěvkem od rodičů, kdy maximální výši měsíční úhrady nákladů na financování služby rodičem a výši úhrady nákladů státního příspěvku stanoví vždy k 1. lednu pro období do 31. prosince příslušného kalendářního roku nařízením vláda, a to s přihlédnutím k výši normativu na 1 dítě v mateřské škole, kterou zřizuje stát, kraj, obec nebo sazeček obcí, jako ročního objemu neinvestičních výdajů, mzdových prostředků a zákonných odvodů připadajících na jedno dítě ve srovnatelné mateřské škole zřizované obcí, stanoveného MŠMT.

Tohoto tématu se pak dotýkalo kvalitativní šetření mezi zřizovateli, přičemž většina z nich uvedla, že je tato vize financování pro ně likvidační a nemůže pokrýt náklady provozu zařízení.

³² V rámci nových výzev č. 69 a 70 navazovalo reálně na předchozí projekt 62 mikrojeslí ze 72 mikrojeslí provozovaných ve výzvách č. 126 a 127.

Když měli rodiče zvolit jen jeden důvod, který byl pro ně při výběru zařízení nejdůležitější, pořadí volených možností (z hlediska četnosti) se trochu proměnilo. Na prvním místě byla stále kvalita péče, na druhé pořadí se však dostalo tvrzení, že mikrojesle byly pro rodiče jedinou reálnou možností, jak dítě umístit do zařízení předškolní péče. Což může znamenat, že ačkoli zařízení na výběr není mnoho, rodiče nechtějí děti v takto nízkém věku umístit do zařízení kolektivní péče „za každou cenu“ a pokud by nemohli dítě umístit do mikrojeslí, tak by s jeho nástupem do jakéhokoli zařízení obecně ještě počkali.

I když je finanční výhodnost mikrojeslí pro rodiče podstatná, tak vzhledem k nedostatku míst v zařízeních, zejména pak pro takto malé děti, by mnozí rodiče mohli akceptovat i nějakou výši „příspěvku od rodičů“.

Věková skladba dětí v mikrojeslích

Přibližně polovina dětí nastupovala do mikrojeslí ještě před jejich druhými narozeninami.³³ Téměř třetina dětí nastupovala do mikrojeslí ve věku 2–2,5. Od dvou a půl let věku dítěte klesá zájem o jeho umístění v mikrojeslích a rodiče pravděpodobně volí jiný typ institucionální péče. To odpovídá i závěrům z kvalitativních rozhovorů mezi zřizovateli, kteří uváděli, že okolo tří let děti začínají navštěvovat spíše mateřské školy (popřípadě dětské skupiny), které více pokrývají potřeby dětí v této věkové kategorii (potřebují větší kolektiv a podněty pro rozvoj, než jaký mikrojesle nabízejí).

Postavení na trhu práce před nástupem dítěte do mikrojeslí

Dvě třetiny (většinou) matek nějakým způsobem pracovaly již před umístěním dětí do mikrojeslí. Zároveň 72 % bylo před nástupem dětí do mikrojeslí na rodičovské dovolené. Obě varianty, tedy že byly před nástupem dítěte do mikrojeslí na rodičovské a zároveň pracovaly, zaškrtno 39 % respondentů. Před nástupem dítěte do mikrojeslí mělo 26 % zaměstnanecký poměr na plný nebo zkrácený úvazek, 24 % pak bylo zaměstnáno na dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti (častější byla DPP), 18 % bylo OSVČ. U rodičů, kteří před nástupem pracovali a zároveň čerpali rodičovskou dovolenou, tak jednoznačně převažovala práce na DPČ a DPP.

Většina (celkem 71 %) pracujících před nástupem dětí do mikrojeslí se výdělečné činnosti věnovala v rozsahu do 25 hodin týdně. Z tohoto počtu pak dvě třetiny pracovaly v rozsahu 1–14 hodin týdně. Pro 34 % nebyla práce z domova možná a museli do svého pracoviště vždy docházet. Třetina respondentů naopak uvedla, že pracovat doma mohli po většinu své pracovní doby. Čtvrtina respondentů pracovat z domova mohla, ale jen omezenou část své pracovní doby.

V době, kdy rodič/matka pracoval(a), se o děti nejčastěji (56 %) staral/a partner/ka. Výrazně byli do péče zapojeni také prarodiče – tuto možnost zaškrtno téměř polovina respondentů. Hodně častá,

---

³³ Pro zajímavost přesně (na měsíce) jednoletých dětí bylo při nástupu do zařízení 10, přesně dvouletých 24, „dvaapůlletých“ 13 a tříletých jen 6. Jako nejvíce „hraniční“ věk pro umístění dětí se tak potvrzuje překročení hranice dvou let.

a to u 42 % ale byla také situace, kdy museli respondenti o dítě pečovat sami současně ve chvíli, kdy se věnovali práci. Placené hlídání před nástupem do mikrojeslí využívalo 16 % respondentů.

Porovnání situace na trhu práce před a po umístění dětí do mikrojeslí

Celkový počet rodičů, kteří se nějakým způsobem věnovali výtěžné činnosti, se po umístění dětí do mikrojeslí zvýšil o více jak dvacet procent. Tento nárůst se nemusí zprvu možná zdát tak vysoký, jak bychom očekávali. Nicméně je třeba vzít v úvahu, že 57 % respondentů bylo i 4 měsíce po umístění dětí do mikrojeslí stále na rodičovské dovolené. Zadruhé, počet respondentů pracujících před umístěním dětí do mikrojeslí byl sice poměrně vysoký, nicméně polovina pracovala jen na malý počet hodin týdně.

Po nástupu dětí do mikrojeslí se téměř zdvojnásobil počet rodičů (matek), kteří uvedli, že jsou zaměstnaní na plný nebo zkrácený úvazek. Počet OSVČ a zaměstnaných na DPČ/DPP se zvýšil jen nepatrně. Ovšem logicky lze předpokládat, že někteří respondenti se přesunuli z DPČ/DPP na zaměstnanecký poměr.

Obdobný trend jako u typu pracovní smlouvy, se projevil i u počtu odpracovaných hodin týdně, kde téměř o polovinu klesl podíl rodičů, kteří pracovali v nejmenším rozsahu 1–14 hodin týdně. U všech ostatních kategorií úměrně k tomu pak došlo k nárůstu, přičemž nejvíce rodičů (31 %) pracuje na 15–25 hodin týdně, což odpovídá zhruba polovičnímu úvazku.

Po nástupu do mikrojeslí došlo k mírnému zvýšení celkového počtu rodičů, kteří byli zároveň na rodičovské a pracovali (ze 119 na 138). Rozložení podle typu smlouvy se ale příliš nezměnilo. U respondentů pracujících při rodičovské stále jednoznačně převažuje práce na DPČ nebo DPP. Počet zaměstnaných na plný nebo zkrácený úvazek se mírně zvýšil.

Měsíční příjem domácnosti se zvýšil u 70 % respondentů, u 27 % zůstal stejný a u 3 % došlo ke snížení příjmů.

Přínosy mikrojeslí pro cílovou skupinu

Ze šetření je patrný tzv. měkký přínos služby pro cílovou skupinu, kdy mikrojesle rodinám zjevně výrazně usnadňují sladit pracovní a rodinné povinnosti. Počet rodičů, kteří byli velmi spokojeni, vzrostl s možností využívat mikrojesle téměř pětkrát z 11 % na 52 % a počet spíše spokojených vzrostl o 12 %.

Dále rodiče popisovali vlastními slovy, v čem jim mikrojesle nejvíce pomohly. Na otázku odpovídalo celkem 255 rodičů. Nejčastěji oceňovali možnost (i postupného) návratu do zaměstnání (polovina z dotazovaných). Čtvrtina ocenila přínos mikrojeslí pro děti, konkrétně adaptaci na kolektiv či rozvoj dítěte a pětina možnost skloubení pracovního a rodinného života. Dále zmiňovali zlepšení finanční situace rodiny, možnost seberealizace (resp. sebedůvěru a osamostatnění), možnost odpočinout si od dítěte a mít čas pro sebe, čas na studium a zmenšení sociální izolace („dostat se zpět mezi lidi“).

V téměř polovině případů by se v případě nemožnosti využít mikrojesle musela v době, kdy nyní bývá v mikrojeslích, o dítě postarat matka dítěte. To dokládá, že mikrojesle jsou zásadní pro návrat těchto matek na trh práce.

Otec by péči v době, kdy dítě bývá v mikrojeslích, zajišťoval jen u 5 % dotázaných. Jiným zařízením kolektivní péče by situaci řešilo překvapivě jen 14 % rodičů. Pokud by rodiče neměli možnost využít služeb mikrojeslí, na otázku, kdo by zajistil převážnou část péče o dítě v době, kdy je v mikrojeslích, matky nejčastěji odpovídaly: „*Nemohla bych nastoupit do zaměstnání. Jinou možnost hlídání nemám.*“ „*Nikdo, musela bych přestat pracovat.*“ „*Teoreticky otec, prakticky nikdo.*“ „*Musela bych si děti brát s sebou do práce.*“ „*Musela bych pracovat nadále jen omezenou dobu, a především z domu.*“

Postoje respondentů ve vztahu k péči o děti a k mikrojeslím

Téměř všichni dotazovaní rodiče (94 %) souhlasili s tvrzením, že využívání zkrácených úvazků nebo flexibilní pracovní doby je klíčové pro organizaci pracovního a rodinného života. Skoro stejně velký počet se ztotožňuje s názorem, že díky mikrojeslím dokáže rodina lépe zorganizovat pracovní a rodinný život. Naprostou většinu rodičů/matek (86 %) jejich rodina podpořila v rozhodnutí umístit dítě do mikrojeslí a nastoupit do práce a pro 80 % byla důvodem k umístění dětí do mikrojeslí možnost vlastní seberealizace. Důvod vlastní seberealizace výrazně převažoval nad důvodem ekonomickým. Nicméně počet rodičů, kteří uvedli, že dítě museli z ekonomických důvodů umístit dříve, než by preferovali, nebyl zanedbatelný. Šlo o více než třetinu dotázaných.

Pokud jde o názory okolí, rodiče se celkem často setkávají s konzervativními názory. Více jak dvě pětiny uvedly, že jejich nejbližší okolí si myslí, že pro dítě je nejlepší, aby zůstalo do 3 let doma. Nicméně naopak čtvrtina se setkala s názorem, že si přátelé či partner myslí, že je důležité vrátit se po narození dítěte do zaměstnání co nejdříve kvůli výpadku v kariéře. Názory okolí při rozhodování však ve většině případů nemají na rodiče významný vliv.

Necelá polovina rodičů považuje ve své situaci za optimální pracovat přibližně na poloviční úvazek, tedy cca na 20 hodin týdně. Téměř čtvrtina považuje za optimální pracovat 30 hodin týdně. Pracovat na plný úvazek považuje ve své situaci za optimální jen pětina. Naopak nepracovat vůbec nebo jen velmi málo považuje za ideální pouze 9 % rodičů.

Na otázku, zda by podle jejich názoru měl stát garantovat místa pro děti v předškolních zařízeních, a pokud ano od kolika let, se 88 % rodičů domnívá, že by stát měl garantovat dětem místo v předškolních zařízeních. Téměř polovina si myslí, že by mělo být garantované místo pro děti od dvou let, 18 % by pak dokonce preferovalo, aby měly děti zajištěné místo již od jednoho roku.

Závěrečné zhodnocení služby rodiči

V závěru dotazníku odpovídali rodiče na otázku, zda jsou nějaké služby, které by rádi využívali, ale mikrojesle je neposkytovaly. Naprostá většina žádné služby nepostrádala. Pouze někteří (14 %) by uvítali zajištění stravy, prodlouženou otevírací dobu, či jinou formu péče (individuální hlídání nebo nepravidelné hlídání).

Další připomínky k fungování mikrojeslí rodiče vyjadřovali celkovou spokojenost se službou mikrojeslí, např.: „*Dcera je v mikrojeslích spokojená, proto jsem i já spokojená a mohu fungovat v běžném životě.*“ „*Mikrojesle považuji za velice důležité a prospěšné. Určitě bych rozšířila jejich počet.*“ „*Jsem velice vděčná za tuto službu. Mám jistotu, že o mé dítě je dobře postaráno, jsou zohledňovány jeho individuální potřeby, což by ve větším kolektivu bylo mnohem těžší.*“

Další rodiče ocenili přínos v podobě postupného přechodu matky do zaměstnání, resp. zvýšení příjmů domácnosti, zlepšení uplatnění na trhu práce nebo zvykání dítěte na kolektiv. Malá část rodičů zmínila, že by preferovali delší otevírací dobu: „*Fungování od 8 h do 16 h je poměrně limitující, když člověk do práce dojíždí...*“ „*Možná delší doba, stačilo by o půl hodiny. Partner je přes týden pryč, dojezd do zaměstnání mám 20–30 min a je to hodně náročné vyzvedávat dítě včas.*“

Rodiče se také vyjadřovali k dostupnosti služby. Někteří psali, že bylo obtížné místo sehnat, že by služba měla být podle jejich názoru více dostupná, např.: „*Nemyslím, že by musel stát garantovat místo v jeslích, nebo že by musel nějak šíleně hlídat kvalitu. Ale určitě by bylo dobré podpořit co nejdříve vznik takových zařízení. Když jsme vybírali jesle pro syna, bylo plně vše až na jedny.*“ „*Neměly by se v mikrojeslích přednostně přijímat děti starší 2 let (tj. děti, které mohou docházet na každodenní a celodenní docházku). Mikrojesle by měly být schopny přijímat děti podle pořadí, a ne dle věku, i přestože by se jednalo o děti mladší 2 let, které mají docházku omezenou zákonnou lhůtou.*“ „*Doufám, že se podaří otevřít další dětské skupiny a mikrojesle, protože sehnat vůbec nějaké místo je nadlidský výkon. My jsme měli ohromné štěstí a po 8 měsících shánění jsme sehnali místo v mikrojeslích. Pro takto malé děti od 1 roku jsou mikrojesle naprosto ideální. Zdá se mi, že 4 děti na 1 pečovatelku jsou tak akorát.*“ „*Mikrojesle v naší obci v letošním roce suplují státní mateřské školy, dochází do ní děti starší 3 let. Jelikož jsem znovu těhotná, uvítala bych, kdyby v následujících letech přijímaly i mladší děti při částečné docházce. Další dítě bych ráda do mikrojeslí umístila již od 1 roku alespoň na jeden den v týdnu.*“

Docházka a fluktuace dětí v mikrojeslích

Vzhledem k tomu, že elektronický docházkový systém byl zaveden až pro nové výzvy (č. 69 a 70), mohla být pro analýzu využita data pouze těch zařízení, která byla provozována v rámci těchto nových výzev a zároveň byla v době získávání dat v provozu alespoň 6 měsíců. Tuto podmínku splňovalo celkem 19 zařízení. Získaná data se vztahují k období červenec až prosinec 2019.

Ukázalo se, že většina dětí navštěvuje mikrojesle 1–3x týdně (ve sledovaných týdnech se jejich podíl pohyboval mezi 66 a 77 %). Model, kdy dítě navštěvuje mikrojesle 4x týdně, a to bez ohledu na délku pobytu, se ukázal jako nejméně využívaný (obvykle pouze kolem 12 % rodin). Kolem 20 % rodin potom využívá mikrojesle každý všední den.

Pravidla pro provoz mikrojeslí určují, že v jednom okamžiku mohou být v mikrojeslích maximálně čtyři děti. Toto pravidlo se samozřejmě promítá do celkového počtu dětí, které mikrojesle mohou navštěvovat. Zároveň platí, že pokud mikrojesle využívá celkově méně dětí, pak jejich průměrná týdenní docházka může být vyšší než v mikrojeslích, jejichž služby využívá větší počet dětí.

Celková délka využívání mikrojeslí

Zvolený časový úsek 6 měsíců se ukázal jako příliš krátký na vyvozování hlubších závěrů, nicméně i přesto lze na základě dat odhadnout, že se každý měsíc obvykle obmění přibližně 10 % dětí. Do sledovaného období padl přelom měsíců srpen a září, tedy období, kdy začíná školní rok, a děti mohou nastoupit do mateřských škol. Ve sledovaném vzorku se mezi srpnem a zářím obměnilo dokonce cca 40 % dětí (35 % odešlo a 43 % nových nastoupilo).

Porovnání nákladů na provoz a dalších aspektů v mikrojeslích s dětskými skupinami

Pro porovnání nákladů na provoz u mikrojeslí a dětských skupin se pracovalo pouze s malými dětskými skupinami se 6 dětmi, které se kapacitou mikrojeslím nejvíce blíží. Porovnání vycházelo z údajů, které vyplňovali sami zřizovatelé.

Výsledné celkové náklady mikrojeslí na 1 dítě se pohybují v rozmezí 14 475 až 16 500 Kč. Výsledné celkové náklady na nejmenší dětské skupiny na 1 dítě včetně ostatních nákladů činí 13 465 Kč.

Celková částka za nájem a energie na jedno zařízení je u mikrojeslí nižší než u dětských skupin (10 oproti 12 tisícům Kč). Částečně to může být tím, že mají mikrojesle o něco menší požadavky na prostory vzhledem k nižší kapacitě. Mikrojesle též nepodléhají tak přísným pravidlům na prostory a hygienické podmínky jako dětské skupiny,³⁴ což se teoreticky též mohlo promítnout na tom, jaký prostor musel být pro zřízení dětské skupiny vybrán (prostory s vyšším nájemným oproti mikrojeslím).

Mzdové náklady na celé zařízení vychází u mikrojeslí nižší než u nejmenších dětských skupin – v průměru 48 tisíc Kč oproti 61 tisícům Kč. Při porovnání je třeba brát v potaz, že v mikrojeslích jsou nižší souhrnné nároky na počet odpracovaných hodin pečujících osob vzhledem k menšímu kolektivu (po celou dobu provozu vždy pouze 1 pečující osoba, druhá pouze na omezený počet hodin týdně). U dětské skupiny se 6 dětmi je sice ze zákona rovněž povinnost mít jednu pečující osobu, nicméně na základě dat z dotazníkového šetření je vidět, že průměrný počet pečujících osob v nejmenších dětské skupiny je 2,35 na 64 hodin týdně (což je v průměru o něco větší úvazek než 1,5).

Dále se ukázalo, že výše ostatních nákladů se v závislosti na velikosti zařízení příliš neliší s dětskou skupinou (přibližně 8 tisíc Kč na jedno zařízení) a tyto náklady tak lze považovat do značné míry za fixní.

Výsledné celkové náklady mikrojeslí na 1 dítě se tak pohybují v rozmezí 14 475 až 16 500 Kč. Výsledné celkové náklady na nejmenší dětské skupiny na 1 dítě včetně ostatních nákladů činí 13 465 Kč.

Věk dětí

Ačkoli dětské skupiny přijímají děti již od jednoho roku, tak jich nastupuje do zařízení ve věkové skupině 1–2 roky jenom 22 %. Mikrojesle mají oproti tomu téměř dvojnásobek dětí, které nastupují do zařízení

---

³⁴ Z hlediska hygienických podmínek se jedná o menší úlevy - např. nebylo nutné sanitární předměty instalovat do nižší výšky pro děti, nebyla nutná výlevka. Výše nákladů může být též ovlivněna absencí požadavků ze strany KHS, hasičů či stavebního úřadů, které jsou zaznamenány u DS.

v této věkové kategorii. Do dětských skupin většina dětí pak nastupuje až mezi druhým a třetím rokem. U obou typů zařízení je pak již výrazně méně dětí, které nastupují po třetím roce života, přičemž mikrojesle mají těchto dětí méně než dětské skupiny. Je patrné, že mikrojesle mají vyšší podíl nejmenších dětí (pod 1 rok a jednoletých) a dalo by se předpokládat, že právě díky svému charakteru individuální péče v malém kolektivu zmírňují obavy rodičů umístit takto malé dítě do zařízení, aby se mohli dříve vrátit na trh práce.

Motivace rodičů pro výběr daného zařízení

Stejně jako u rodičů dětí navštěvujících mikrojesle, sehrávalo stěžejní roli pro výběr dětské skupiny, že zařízení nabízelo kvalitní péči (pro dvě třetiny respondentů byl tento důvod podstatný, dvě pětiny jej označily jako nejdůležitější). Oproti mikrojeslím však jen minimum rodičů oceňovalo malý kolektiv a individuální péči, což bylo rodiči dětí navštěvujících mikrojesle nejčastěji zmiňováno, když měli specifikovat, v čem je péče kvalitnější. Pro rodiče dětí navštěvujících dětskou skupinu bylo důležitější, že zařízení umožňovalo přijmout dítě určité věkové kategorie – v tomto případě mladší tří let.

Pokud by teoreticky mohla být přijatelnou alternativou mikrojeslí menší dětská skupina do 6 dětí, v současné době takto malá skupina není zdaleka vždy reálně pro rodiče k dispozici (např. není v dané lokalitě anebo dává přednost starším dětem než jednoletým atd.).

Vzdělání rodičů

Vzdělání cílové skupiny se u mikrojeslí a dětských skupin liší jen minimálně. Nicméně je třeba upozornit, že vzdělání samo o sobě vypovídá o ekonomické situaci podpořených žen jen částečně a například schopnost zaplatit případné „školkovné“ se u cílové skupiny může lišit napříč regiony atd.

3.4 Souhrnná zpráva o návštěvách mikrojeslí

Po dobu konání projektu „Mikrojesle“ byly jednou z klíčových aktivit také návštěvy všech mikrojeslí s cílem metodicky podpořit fungování zařízení, ale také tyto návštěvy sloužily ke sběru dat přímo z praxe přímým kontaktem se zřizovateli.

Během projektu byla realizována dvě kola návštěv mikrojeslí, v prvním kole byly navštíveny všechny mikrojesle z výzev č. 126 a 127 v letech 2016–2018, kdy bylo navštíveno 72 mikrojeslí, a poté proběhlo druhé kolo návštěv v letech 2019–2020 z následných výzev č. 69, kdy celkem bylo navštíveno 36 nově vzniklých mikrojeslí v celé České republice. Výsledky těchto návštěv byly zpracovány jako samostatné zprávy.

První souhrnná zpráva se zabývá výsledky z návštěv mikrojeslí podpořených v prvních výzvách z období od dubna 2017 do října 2018, kdy bylo navštíveno 100 % zařízení, tj. 72 mikrojeslí u 54 různých zřizovatelů.

V rámci dotazování byly zjišťovány informace týkající se spolupráce s obcí, která byla v tomto období povinná, průměrný počet dětí navštěvujících mikrojesle v dané době, vzdělání pečujících osob a zájem o PK Chůva.

Výsledky šetření

Oprávněnými žadateli dle specifických podmínek výzev byly obce nebo neziskové organizace v partnerství s obcí. Přímou obce zřídily pouze 5 mikrojeslí, důvodem však mohla být kromě jiného skutečnost, že neziskové organizace mohly obdržet 100 % oprávněných nákladů, kdežto obce patřily mezi skupinu příjemců s 5% finanční spoluúčastí.

Nefinanční partnerství s obcí bylo povinné. V řadě případů to byl přímo starosta/ka, kteří iniciovali vznik mikrojeslí – bylo jich více než oněch 5 obcí, které jsou samy realizátory projektu. Některé obce se zapojovaly více, starostové mikrojesle navštívili. Reálně však stačil i jen souhlas se zřízením mikrojeslí. Mikrojesle vznikly ve všech velikostních kategoriích obcí, nejvíce (21) jich bylo v obcích do 5 tisíc obyvatel. Vznikly i ve velmi malých obcích, obce do 1 000 obyvatel: Miřetice (183), Habřina (298), Lutotín (536), Káraný (745), Staré Město (911). Tři z těchto obcí jsou přímými zřizovateli mikrojeslí.

Dvě třetiny zřizovatelů již měly předchozí zkušenost s péčí o předškolní děti a zřízením mikrojeslí si rozšířily portfolio služeb pro rodiny, menší část se zřízením mikrojeslí rozhodla reagovat na chybějící nabídku v místě bez předchozích zkušeností s poskytováním služeb péče o předškolní děti.

V domácnosti pečující osoby bylo realizováno 8 mikrojeslí, pro tyto zřizovatele platí, že pečující osoba byla buď statutárním zástupcem zřizovatele, nebo již dříve s organizací úzce spolupracovala, 4 mikrojesle v domácnosti provozovaly nově vzniklé spolky.

Většinu mikrojeslí navštěvovaly více než 4 děti, v 67 % mikrojeslí se střídalo 5 až 9 dětí. Rovněž v evaluaci projektu vyšlo, že se o 4 kapacitní místa v průběhu týdne dělí průměrně 7 dětí.

Zájem o PK Chůva – tuto odbornou způsobilost měly dvě třetiny pečujících osob pracujících v mikrojeslích.

3.5 II. Souhrnná zpráva o návštěvách mikrojeslí 2019–2020

Tato souhrnná zpráva z návštěv mikrojeslí se zabývá výsledky druhého kola návštěv a týká se tedy pouze nově vzniklých zařízení z výzev č. 69. Z celkového počtu 98 podpořených projektů bylo podpořeno 62 stávajících mikrojeslí z prvních výzev a nově vzniklo 36 mikrojeslí v celé České republice kromě Prahy. Těchto 36 nových mikrojeslí se týká druhé kolo návštěv, které se realizovalo v období od září roku 2019 do září roku 2020.

Specifické podmínky pro vznik a fungování mikrojeslí z prvního a druhého kola byly mírně odlišné. To mělo vliv i na výsledky ve sběru dat. Především pak v druhém kole výzev již zřizovatelé neměli 6 měsíců na vybudování mikrojeslí od začátku realizace projektu. Za začátek realizace projektu se považoval první den zahájení provozu mikrojeslí. Díky tomu nebylo možné před zahájením provozu mikrojeslí poskytnout možnost pečující osobě absolvovat zkoušku PK Chůva, ale toto vzdělání mohly

budoucí pečující osoby absolvovat až během realizace projektu v případě zájmu o práci v mikrojeslích. Podmínkou podání projektové žádosti pro zřizovatele bylo v prvních výzvách č. 126 a 127 domluvené nefinanční partnerství s obcí, v druhém kole výzev č. 69 a 70 již toto partnerství nebylo pro zřizovatele podmínkami stanoveno.

Další změnou bylo i zjednodušení ve financování a upravení poměru rozpočtu projektů dle zkušeností z prvního kola realizací. Do osobních nákladů se počítají pouze mzdové náklady na pečující osoby celkově maximálně na 1,25 úvazku, dále na manažera a maximálně 10 % pro pečující osoby, které vykrývají dobu v období dovolených, nemoci nebo školení. Veškeré výdaje projektu, které nepatří do osobních nákladů (viz výše uvedené pozice), jsou hrazeny paušálem 40 % z osobních nákladů a nejsou samostatně uváděny do rozpočtu projektu. Dále došlo k navýšení platu pečující osoby na maximální částku 26 245 Kč hrubého (z původní průměrné částky 22 656 Kč hrubého, kterou pečující osoby reálně pobíraly).

Výsledky šetření

Celková doba realizace všech 98 podpořených projektů z výzev č. 69 a 70 je maximálně 3 roky, s tím, že nejzazší datum ukončení realizace je dáno do 30. 6. 2022.

Přímo obec zřídila pouze jedny mikrojesle. Většinu mikrojeslí zřizovaly neziskové organizace zastoupené ve formě zapsaného spolku, a to celkem 30 mikrojeslí, tj. 83 % z celkového počtu zřizovatelů.

Mikrojesle vznikaly ve všech velikostních kategoriích obcí. Nejvíce jich potom vzniklo v obcích do 5 tisíc obyvatel, a to celkem 9 (tj. 25 %). Poměrně velká část ale vznikla v obcích nad 100 tisíc obyvatel, a to celkem 8 mikrojeslí (tj. 22 %).

V oblasti spolupráce s obcí nejčastěji zřizovatelé zmiňovali spolupráci v oblasti propagace mikrojeslí a spolupráci při větších akcích, které se konají na úrovni obce (např. lampionový průvod, setkání se seniory, komunitní akce, drakiáda atd.).

Zřizovatelé, kteří uvedli, že s obcí nespolupracují, mají různé důvody. Někteří o spolupráci neuvažovali, někteří fungují v době návštěvy velmi krátce a mají v plánu s obcí začít spolupracovat, někteří se již pokusili, ale odezva na straně obce nebyla prozatím pozitivní.

Více než tři čtvrtiny zřizovatelů již měly předchozí zkušenost s péčí o předškolní děti. Převažovalo poskytování služby péče o dítě v dětské skupině u poloviny zřizovatelů, a to celkem v 19 případech, další 4 organizace již provozovaly mikrojesle z minulé výzvy. Pouze 8 zřizovatelů (tj. 22 %) nemělo zkušenost s poskytováním služeb pro děti v předškolním věku.

Přímo v prostorách obecního úřadu zřizuje obec jedny mikrojesle, a to v Hořiněvsi, ostatní zřizovatelé mají prostory pronajaté od soukromého pronajímatele, od obce, církve, (někde tvoří nájem symbolicky 1 Kč), nebo využili i vlastní prostory domovské organizace. Pouze v 8 % jsou mikrojesle umístěny v domácnosti pečující osoby.

Zřizovatelé, kteří evidovali čekající žádosti na umístění dítěte do mikrojeslí (jedná se téměř o třetinu zřizovatelů), měli v průměru na jedny mikrojesle pět čekajících žádostí na umístění nového dítěte. Žádný ze zřizovatelů nezminil, že by měl problém kapacitní místa v mikrojeslích zaplnit.

Polovina zřizovatelů má domluvenou pro rodiče spolupráci s dodavatelem stravování, a tak v 19 mikrojeslích (tj. 53 %) rodiče využívají spolupráci s dodavatelem a jídlo si nechávají dovézt. V 11 mikrojeslích připravují rodiče dětem stravu sami a v 6 je zajišťována částečně dodavatelem a částečně rodiči, kdy většinou dodavatel zajišťuje jídlo k obědu a svačinky zajišťují rodiče.

Většinu mikrojeslí navštěvuje více než 4 děti, v 84 % mikrojeslí se střídá 5 až 13 dětí, průměr návštěvnosti na jedny mikrojesle potom činí 6,4 dítěte na jedny mikrojesle z celkového počtu 231 dětí.

Průměrný věk při nástupu těchto dětí, které byly aktuálně zapsané, je 23,3 měsíců, což odpovídá i výsledkům z evaluačního šetření v roce 2019, kdy byl tento průměrný věk 23,5 měsíců.

Nejvíce dětí do mikrojeslí nastupuje ve věku od 18 do 30 měsíců, celkem nastoupilo do mikrojeslí 28 dětí ve věku 6–12 měsíců, 45 dětí nastoupilo ve věku vyšším než 30 měsíců.

Jako dobrou praxi zmínila téměř polovina zřizovatelů především to, že děti se v mikrojeslích dobře adaptují, jsou tam spokojené a nepláčou a spolupráce s rodiči je na velmi dobré úrovni. Další často zmíněné téma v tomto směru je správně zvolená osobnost pečující osoby, která navozuje pohodu a porozumění jak při práci s dětmi, v kolektivu mikrojeslí, tak navenek v komunikaci s rodiči. Tyto dobré zkušenosti většinou zřizovatelé přičítají především nevšednímu formátu služby péče o děti, ve kterém je možno využít individuální přístup pečující osoby. Děti velmi přirozenou cestou přejímají návyky ve stolování, osobní hygieně a sebeobsluze, kdy je viditelný posun rodiči často pozitivně hodnocen.

Jako problematická oblast byla nejčastěji zmíněna docházka v období zvýšené nemocnosti dětí, v době prázdnin a svátků. V tomto období mají zřizovatelé problém naplnit kapacitu mikrojeslí a je s tím spojené krácení finančního příspěvku na provoz. Druhou nejčastěji zmiňovanou oblastí byla špatná komunikace s rodiči, kdy nedochází k porozumění a domluvě a vznikají konfliktní situace. Důvodem je především odlišné očekávání rodičů od služby a také nedodržování pravidel chodu mikrojeslí, pozdní omlouvání dětí atd.

Ve všech 36 nových mikrojeslích pracuje celkem 96 pečujících osob. Nejčastější model je ten, že zde pracují dvě pečující osoby a to v 19 zařízeních, což je 53 % z celkového počtu mikrojeslí. Z praxe vyplývá, že v 11 mikrojeslích první pečující osoba pracuje na celý úvazek a druhá na 0,25 úvazku. Ve 13 zařízeních (tj. 36 %) pracují tři pečující osoby, a to ve většině případech tak, že první pečující osoba je jako hlavní, kdy má úvazek ve výši 0,75 až 1,00, druhá a třetí pečující osoba mají jedna kratší úvazek a další pracuje na DPP na vykrytí záskoků v době dovolených, v nemoci nebo při školení.

Ve všech zařízeních mikrojeslí pracuje více než jedna pečující osoba, a to umožňuje časový překryv cca 1–2 hodiny v nejvíce exponované době, kdy jsou v mikrojeslích přítomny dvě pečující osoby. V 16 mikrojeslích (tj. 44 %) je to doba oběda a ve 12 mikrojeslích se tato doba mění dle aktuální potřeby

a složení kolektivu dětí, kdy není doba překryvu pevně stanovena. Jsou také mikrojesle, kde k překryvu nedochází, jedná se o 5 zařízení.

Z celkového počtu 96 pečujících osob se nám podařilo zjistit úroveň a obor vzdělání u 80 z nich. Z tohoto počtu bylo vysokoškolsky vzdělaných pečujících osob 30 (tj. 37,5 %), a to nejčastěji v oboru pedagogika, speciální pedagogika, sociální práce a psychologie celkem ve 20 případech. Dalších 39 (tj. 48,8 %) pečujících osob dosáhlo vzdělání středoškolského, z tohoto množství opět převládalo vzdělání v oboru pedagogika a předškolní pedagogika, a to v 17 případech, v oboru zdravotní sestry v 8 případech, dále pečující osoby byly vzdělány v různých oborech. Dalších 11 (tj. 13,8 %) pečujících osob absolvovalo vzdělání na odborném učilišti v různých oborech, několik z nich absolvovalo také kurz pracovníka v sociálních službách. Dvě z těchto pečujících osob zmínily také jejich životní dlouholetou roli pěstounky.

Pečujících osob, které měly PK Chůva, je téměř polovina, a to 41 pečujících osob z celkového počtu 96, a to v 28 zařízeních. Zkoušku nebylo možné absolvovat před zahájením provozu a hradit z projektu, kvalifikaci z projektu bylo možné získat až během provozu mikrojeslí, a to buď pro nové pečující osoby nebo jako doplnění kvalifikace pro již zaměstnané pečující osoby v mikrojeslích. To je důvodem rozdílu oproti výsledkům z prvních výzev v množství absolventek PK Chůva.

Pečující osoby absolvovaly PK Chůva před nástupem do mikrojeslí v dřívější době z jiných zdrojů, kdy buď využily nabídky úřadů práce jako rekvalifikaci, nebo z jiných projektů, nebo si vzdělání financovaly z vlastních zdrojů. Zřizovatelé mohli zaměstnat osoby již s příslušnou kvalifikací. Financování kvalifikace z projektu tak využili pouze 4 zřizovatelé (tj. 11 %), v 8 zařízeních nebyla žádná pečující osoba s touto kvalifikací a ve 24 zařízeních pečující osoby využily jiné možnosti financování.

Ve specifických podmínkách byly mimo jiné v tomto kole výzev upraveny a zpřísněny podmínky docházky a obsazenosti kapacitního místa i vzhledem k péči o vlastní děti, a to mohlo mít vliv na snížení počtu vlastních dětí v mikrojeslích. V této výzvě mělo svoje dítě v péči mikrojeslí pouze 6 osob (tj. 17 %) z celkového počtu 36 mikrojeslí.

Na dotaz ohledně budoucnosti mikrojeslí po ukončení financování z ESF a možných jiných zdrojů financování nám odpověděla pouze třetina zřizovatelů. V době návštěv byli zřizovatelé na začátku realizace projektu a nebyli schopni takto do budoucna plánovat. Několik z nich uvedlo, že minimální náklady na provoz se pohybují od 50 000 do 70 000 Kč měsíčně. Několik zřizovatelů vidělo možné zdroje podpory od obce, místní školy, firmy nebo zdravotnického zařízení, kteří by např. poskytnutím prostoru mohli provozování mikrojeslí velmi napomoci.

Část zřizovatelů uvedla, že by mikrojesle pravděpodobně transformovala na dětskou skupinu, část by našla jiné zdroje, část by ukončila provoz mikrojeslí úplně.

Shoda u většiny zřizovatelů panovala v tématu spoluúčasti rodičů na financování služby péče o dítě v mikrojeslích. Názorově se ale velmi lišila částka, kterou by podle nich byli rodiče schopni a ochotni platit. Tato částka se pohybovala od 2 000 Kč až po 7 200 Kč, nejčastější výše příspěvku se pohybovala kolem 4 000–5 000 Kč měsíčně při plné docházce dítěte.

4 Návrh nového typu služby péče o děti – mikrojesle

4.1 Popis služby

Mikrojesle jsou koncipovány jako služba péče o děti, která nabízí pravidelnou profesionální péči o děti od 6 měsíců do 4 let (tj. do 4. narozenin) v kolektivu maximálně čtyř dětí. Mikrojesle zřizuje provozovatel v prostorách k tomu vyčleněných, nebo mohou být zřízeny i v domácnosti pečující osoby. Požadovaný provoz mikrojeslí je 5 dní v týdnu minimálně 8 hodin denně. Rozsah umístění dítěte záleží na dohodě mezi rodičem a poskytovatelem služby. Mikrojesle zaručují kvalitu péče a finanční dostupnost pro všechny rodiče, kteří potřebují zajistit péči o své děti a kteří mají prokazatelnou návaznost na trh práce. Další specifické požadavky na prostory a pravidla provozu mikrojeslí upravuje návrh zákona o mikrojeslích a související dokumenty.

V zařízení poskytuje pečující osoba individuální výchovnou péči o svěřené děti, která je zaměřena především na rozvoj schopností a návyků s ohledem na věk dětí. Dále se zajišťuje bezpečnost a zdraví dětí, jejich pobyt na čerstvém vzduchu, spánek v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygiena dětí, včetně případného poskytování první pomoci. Tato péče o dítě je doplňkem péče rodinné, odpovídá věkovým a individuálním potřebám dětí, není však její náhradou.

Předepsaná odborná způsobilost pečujících osob v mikrojeslích dle podmínek výzvy je v oblasti pedagogické,³⁵ zdravotní³⁶ nebo sociální,³⁷ nebo mohou pečující osoby získat odbornost složením zkoušky PK Chůva,³⁸ podobně jako je tomu u dětských skupin.

Hlavní charakteristika mikrojeslí:

- jsou rodinného typu, mohou vznikat také v domácnosti pečující osoby, pečující osoby v nich mohou pečovat zároveň o vlastní děti,
- zajišťují individuální péči pro každé dítě, a to již od 6 měsíců věku dětí do 4 let (tj. do 4. narozenin) s možností naplňovat jejich individuální potřeby,
- umožňují dětem rozvoj schopností a kompetencí v takto malém kolektivu,
- lze v nich zachovat rodinné prostředí vstřícnější zejména k malým dětem, ale také k rodičům,

---

³⁵ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a speciální způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a speciální způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

- ve spolupráci s obcí mohou vznikat na místech, kde služba chybí (obec ví, jaká je poptávka, důležitý nástroj proti vylidňování),
- mají potenciál vyplnit nedostatečnou kapacitu služeb péče o nejmenší děti po zrušení jeslí,
- výhoda je flexibilita financování (dotace na počet dětí – max. však 4),
- pro rodiče je to vhodná alternativa péče o dítě, která je vedena profesionálně, mohou se díky tomu vrátit do zaměstnání, studovat nebo např. absolvovat rekvalifikaci.

4.2 Standardy kvality a značka kvality

Jedním z výstupů projektu bylo vytvořit koncept pro poskytování kvalitní služby pro děti od 6 měsíců do 4 let (tj. do 4. narozenin) věku v mikrojeslích, který bude reflektovat pilotní ověřování služby. To znamená vytvořit návrh na standardy kvality mikrojeslí, odborný audit mikrojeslí a udělování značky kvality.

Standardy kvality

Standardy kvality jsou souborem znaků kvality – kritérií, jejichž prostřednictvím je zajištěna úroveň kvality poskytované služby ve vztahu k dětem, rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu. Obsahem standardů kvality jsou pak písemně zpracované pracovní postupy práce s cílovou skupinou, včetně stanovení podmínek provozu služby.

Jejich cílem je nastavit jednotná pravidla pro poskytovatele, a tím zajistit kvalitu poskytované péče v oblastech výchovy a péče, v oblastech personálního a organizačního zajištění, technického, hygienického a provozního zabezpečení.

Značka kvality

Značka kvality bude oceněním pro mikrojesle, které projdou auditem značky kvality a získají potřebný počet bodů daný hodnocením. To znamená, že stanovená kritéria budou v dané chvíli a v celém rozsahu naplňována. Značka kvality se pak přidělí s platností na dva roky. Poté musí poskytovatel požádat o nové posouzení naplňování standardů kvality. Tím je dán prostor pro možnost rozvíjet a zároveň zvyšovat kvalitu samotného zařízení v průběhu praxe.

Udělení značky kvality prezentuje uznání kvalitní práce mikrojeslí ve prospěch rozvoje dětí a garantuje naplňování všech zákonných povinností.

4.3 Audit kvality

Audit značky kvality je proces, v jehož rámci dochází k posuzování, zda a jakým způsobem mikrojesle naplňují znaky kvality dané jednotným konceptem auditu značky kvality a zákonnými normami (např. hygienické požadavky).

Za celý proces udělení či neudělení značky kvality zodpovídá auditní orgán, jehož členové auditu provádějí.

Cílem auditu je prověřit a potvrdit naplňování kritérií standardů kvality v zařízení, které musí prokázat každý poskytovatel, jenž bude chtít značku kvality získat a zvýšit tím prestiž svého zařízení.

Výstupem auditu je protokol, ve kterém je detailně vyhodnocen současný stav mikrojeslí s následným rozhodnutím o přidělení či nepřidělení značky kvality. Součástí protokolu jsou také doporučené kroky nezbytné k získání značky kvality pro poskytovatele mikrojeslí, kteří podmínky nesplní.³⁹

---

³⁹ Do přijetí navrhovaného zákona o poskytování služby péče o dítě v mikrojeslích se navrhuje provádět dobrovolný audit kvality. Mikrojesle, které podmínkám vyhoví, obdrží značku kvality. V případě účinnosti zákona, který bude obsahovat kontrolu standardů kvality prostřednictvím MPSV, bude následně probíhat kontrola dle kontrolního řádu, naplňování standardů kvality bude jednou z podmínek pro poskytování služby péče o dítě v mikrojeslích.

5 Paragrafové znění návrhu zákona a souvisejících předpisů

5.1 Návrh zákona

Dalším důležitým výstupem projektu je také návrh zákona služby péče o dítě v mikrojeslích. V návrhu zákona o mikrojeslích vycházíme ze zkušeností, které jsme načerpali při pilotním ověřování služby, a dále jsme se inspirovali již existujícím zákonem o dětských skupinách, který prochází v tomto období novelizací. V návrhu zákona o mikrojeslích je definována služba jako taková, dále návrh obsahuje pravidla pro jejich založení, definuje evidenci dětí, specifikuje požadavky na pečující osobu a požadavky na prostory pro provozování mikrojeslí, specifikuje financování služby z národních zdrojů a další. Návrh zákona obsahuje jak pravidla pro zřízení mikrojeslí v prostorách pronajatých zřizovatelem, tak specifikaci mikrojeslí, která budou provozována přímo v domácnosti pečující osoby. Tento návrh je samostatnou přílohou této zprávy.

5.2 Návrh vyhlášky

Dalším důležitým dokumentem souvisejícím s návrhem zákona o poskytování služby péče o dítě v mikrojeslích je návrh vyhlášky vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí. Vyhláška stanoví:

- obsah standardů kvality péče, jejich bodové hodnocení a nejnižší počet bodů potřebných pro splnění standardů kvality péče,
- cíle, obsah a zásady individuálního plánu výchovy a péče stanoví prováděcí právní předpis,
- provozní podmínky a hygienické požadavky na prostory mikrojeslí pro venkovní prostory, místnosti pro denní pobyt a odpočinek dětí, šatnu, hygienická zařízení, úklid a nakládání s prádlem a odpovídající denní osvětlení prostor určených pro denní pobyt dětí,
- podrobnosti k výživovým normám při poskytování stravy dětem v mikrojeslích.

6 Návrh systému financování z národních zdrojů

Systém financování mikrojeslí byl po dobu pilotního ověření služby založen na dotacích EU, a bude tomu tak až do roku 2022, kdy budou stávající zařízení fungovat ještě v tomto režimu. Během přechodného období je tedy třeba připravit všechny potřebné legislativní změny a připravit systém financování z národních zdrojů resortu MPSV.

Financování mikrojeslí bude vícezdrojové, částečně budou přispívat rodiče dětí a část nákladů bude hrazena, po splnění zákonných podmínek, příspěvkem na provozování zařízení ze státního rozpočtu prostřednictvím MPSV. Dalším možným zdrojem financování služby by mohly být příspěvky od místních samospráv, spolků, nestátních neziskových organizací, firem apod., se kterými mohou mikrojesle navázat případnou spoluprací.

Maximální výši měsíční úhrady nákladů na financování služby rodičem a výši úhrady nákladů státního příspěvku stanoví vždy k 1. lednu pro období do 31. prosince příslušného kalendářního roku nařízením vláda, a to s přihlédnutím k výši normativu na 1 dítě v mateřské škole, kterou zřizuje stát, kraj, obec nebo sazeek obcí, jako ročního objemu neinvestičních výdajů, mzdových prostředků a zákonných odvodů připadajících na jedno dítě ve srovnatelné mateřské škole zřizované obcí, stanoveného MŠMT. Příspěvek na provoz mikrojeslí se bude vyplácet zálohově vždy na jednotlivé třetiny kalendářního roku.

Ze zjištění plyne, že se mezi zřizovateli objevovaly obavy ohledně udržitelnosti služby po skončení financování z OPZ ESF. Samotní zřizovatelé většinou nemají žádné vlastní zdroje k dofinancování služby. Většina uváděla, že by plánované financování služby ze státních zdrojů v kombinaci s příspěvkem od rodičů bylo pro mikrojesle při počtu 4 dětí v zařízení likvidační. Většina z řad rodičů by příspěvek akceptovala, nicméně ten by se podle nich měl v průměru pohybovat kolem dvou tisíc korun. Podle názoru některých by navrhovaný způsob financování pak mohl vést k tomu, že by služba přestala být přístupná nízkopříjmovým rodinám.

Připomeňme zde, že nezajištění udržitelnosti stávajících mikrojeslí a neusnadnění vzniku nových zařízení bude mít negativní dopad na trh práce a (finanční) situaci rodin s malými dětmi.

7 Podpora vzniku mikrojeslí ze stran místních samospráv

V prvním kole výzev ESF OPZ č. 126 a 127 na zřízení mikrojeslí byla spolupráce s obcí v podmínkách realizace projektu. V druhém kole výzev č. 69 a 70 již tato spolupráce nebyla povinná, přesto při návštěvách mikrojeslí nás tato oblast zajímala, především v souvislosti s udržitelností fungování mikrojeslí po skončení financování z ESF OPZ. V rámci projektu proběhlo dotazníkové šetření v roce 2018, současně probíhal rozsáhlý Průzkum veřejného mínění na vybudování tzv. mikrojeslí a umísťování dětí mladších tří let do takového zařízení služeb péče o děti, který zpracoval Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i. (dále VÚPSV) ve spolupráci s agenturou STEM/MARK, a.s.

7.1 Dotazníkové šetření projektu „Mikrojesle“

Na návrh odborné platformy projektu Mikrojesle bylo připraveno dotazníkové šetření. Elektronická verze dotazníku byla v prosinci 2017 rozeslána mezi členské obce Sdružení místních samospráv ČR⁴⁰ a Svazu měst a obcí ČR.⁴¹

Závěry vycházejí z 245 odpovědí obcí. Cílem bylo především zjistit, jestli je o mikrojesle ze strany obce zájem a v případě zájmu obce stát se partnerem zřizovatele mikrojeslí, jaký způsob podpory kromě souhlasu s realizací přichází v úvahu.

Způsob podpory v případě partnerství vybralo 105 obcí – poskytnutí prostor (45 %), mediální podporu (56 %), spoluúčast při výběru dětí (29 %), personální podporu (14 %), kontrolu kvality péče (21 %). Mimo definovaných možností obce uváděly např. poskytnutí stravy z MŠ, finanční podporu, podporu nákupu vybavení.

Důvody, proč by obce o zřízení mikrojeslí neuvažovaly:

- nedostatek poptávky s ohledem na velikosti obce a složení obyvatel,
- nevhodnost prostor nacházejících se na území obce,
- názor, že děti do dvou let by měly být v rodině,
- problém s personálním zabezpečením,
- udržitelnost a financování celého projektu,
- zajištění kapacity v partnerství s jinou obcí,
- schopnost zajistit příjem dětí od 2 let mateřskou školou,

---

⁴⁰ Sdružení místních samospráv ČR je nevládní organizací s celostátní působností, která sdružuje a hájí zájmy obcí a měst v ČR. Sdružení místních samospráv ČR sdružuje 1320 obcí, což představuje 21,2 procenta z celkového počtu obyvatelstva. Sdružení místních samospráv ČR vzniklo v roce 2008.

⁴¹ Svaz měst a obcí ČR je celostátní, dobrovolnou, nepolitickou a nevládní organizací. Členy Svazu jsou obce a města. Svaz měst a obcí ČR je partnerem pro vládní i parlamentní politickou reprezentaci. Podílí se na přípravě a tvorbě návrhů legislativních i nelegislativních opatření v oblastech týkajících se kompetencí obcí. Činnost Svazu je založena především na aktivitě starostů, primátorů a členů zastupitelstev obcí a měst, kteří se nad rámec svých povinností věnují i obecným problémům samosprávy. Svaz měst a obcí sdružuje 2 698 obcí, tj. 43,1 % z celkového počtu obcí v České republice. Členské obce Svazu zastupují 8 307 365 obyvatel, což z celkového počtu obyvatelstva představuje 78,7 %. Svaz měst a obcí ČR své hájí zájmy měst a obcí od roku 1907.

- problém se začleněním malých dětí v různorodém kolektivu,
- absence průzkumu zájmu.

V komentářích se projevila neznalost koncepce mikrojeslí, nerozlišování mikrojeslí a mateřských škol, nejasnost ohledně cílové skupiny či důvodů pro jejich vznik.

7.2 Průzkum veřejného mínění

Součástí průzkumu veřejného mínění byla i část mapující zájem obcí o zřizování mikrojeslí, řešení celkové koncepce rodinné politiky v obcích a možnost spolupráce se zřizovatelem mikrojeslí a jejich případné podpory.

Z průzkumu vyplývá, že dostupnost předškolních zařízení stoupá s věkovou kategorií, služby pro děti do 2 let zatím nejsou rozšířené, rodiče dětí mezi druhým a třetím rokem seženou místo v zařízení zhruba v polovině dotázaných obcí. Od 3 let je již situace poměrně uspokojivá, i když ne plošně na celém území ČR.

60 % zúčastněných obcí by bylo ochotno mikrojesle nějakým způsobem podpořit, byť třeba jen mediálně. Ukazuje se rovněž, že obce by spíše podpořily aktivitu vzešlou od jiného potenciálního zřizovatele takového zařízení.

Důležitým výstupem průzkumu je i to, že institucionální zajištění rodinné politiky se zvyšuje s velikostí obce – čím větší obec, tím vyšší podíl obcí má zpracován plán, koncepci či jiný strategický dokument rozvoje rodinné politiky, popřípadě má vyčleněn samostatný odbor, oddělení, pověřeného pracovníka, komisi nebo nějakou pracovní skupinu zainteresovaných osob, které se cíleně věnují otázkám rodinné politiky.

U menších obcí jsou mimo zvyšující se počet seniorů jako nejpálčivější problémy vnímány nízká porodnost a odchod mladých lidí do jiných obcí či měst.

Nejobvyklejšími způsoby zjišťování poptávky po službách péče o děti předškolního věku jsou diskuse s občany a sledování demografických statistik, přičemž druhý jmenovaný způsob nabývá na významu s velikostí obce.

Vzhledem k tomu, že je obvyklejší děti svěřovat do služeb péče až po dosažení věku tří let, obce patrně nemají takový přehled o zájmu rodičů mladších dětí o tyto služby. Ze služeb péče o předškolní děti v obci a blízkém okolí mají rodiny s dětmi nejčastěji možnost využívat veřejné mateřské školy.

Dostupnost služeb jiných forem roste s velikostí obce. Problém poptávky převyšující nabídku veřejných mateřských škol v obcích/městských částech obce nejčastěji řeší vybudováním nové třídy nebo mateřské školy, pouze v nejmenších obcích do 1 000 obyvatel je nejobvyklejší strategií dohoda o spolupráci s jinou obcí. Mezi nejčastěji zmiňované způsoby podpory jiných, než obecních poskytovatelů služeb péče o děti patří propagace jejich služeb, finanční dotace a poskytování obecních prostor zdarma či jejich pronajímání za nekomerční cenu. Poskytování obecních prostor zdarma přitom uváděli častěji respondenti z malých obcí do 5 000 obyvatel, pronájem za nekomerční cenu respondenti z obcí větší velikosti.

Pro přibližně polovinu obcí by při rozhodování o podpoře mikrojeslí nehrálo roli, zda by byly zřízeny v domácnosti pečující osoby nebo v jiných prostorech. Ovšem pokud by to roli hrálo, více obcí by podpořilo zřízení mikrojeslí v jiných prostorech než v domácnosti pečující osoby.

7.3 Výsledky zjištění

Z obou průzkumů vyplynuly závěry v podstatě podobné. Zřízení mikrojeslí by mělo být součástí celkové dlouhodobé koncepce rodinné politiky v obcích.

Nejvýznamnějšími impulsy ke zřízení mikrojeslí jsou:

- poptávka rodin po mikrojeslích,
- spolupráce s organizací nebo osobou, která (by) péči o děti v mikrojeslích zajistila,
- finanční státní dotace na zřízení a provoz mikrojeslí,
- nedostatek míst v jiných typech zařízení,
- potřeba motivovat mladé rodiny zůstat nebo se přistěhovat do obce.

Naopak mezi nejvýznamnější důvody nezájmu obce o zřízení mikrojeslí patří:

- obec se domnívá, že rodiče o mikrojesle nemají zájem,
- dostatečná nabídka jiných služeb péče o děti,
- fakt, že obec nemá pro mikrojesle vhodné podmínky (prostorové, personální, finanční aj.).

Důležitým faktem je, že pro fungování mikrojeslí v budoucnu bude spolupráce s obcí klíčová. V první řadě obec má aktuální informace o kapacitě míst v zařízeních péče o děti v předškolním věku na svém území, zná demografickou strukturu obyvatelstva a má možnosti, jak řešit situaci nedostatku míst právě tím, že napomůže vzniku mikrojeslí, nebo jinak podpoří subjekty poskytující službu péče o dítě v mikrojeslích.

Možné formy podpory obce zřizovatelům mikrojeslím:

- mediální podpora,
- finanční dotace,
- poskytnutí prostor na provoz bezplatně,
- příspěvek na rekonstrukci prostor, na vybavení,
- personální zajištění,
- poskytnutí stravy z MŠ,
- a jiné.

Podle představitelů obcí by se na financování mikrojeslí měl podílet především stát a menší měrou i rodiče.

8 Evidence poskytovatelů

Inspiraci při přípravě systému evidence poskytovatelů poskytl příklad Německa, kde má na starost organizaci a kontrolu služby přímo místní úřad pro mládež – Jugendamt. Je zde navržen celý systém evidence poskytovatelů, kde by centrální evidenci služeb zajišťovalo MPSV na základě návrhu zákona. Dále by se mohla propojit centrální evidence s databází obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP).

Centrální evidence poskytovatelů mikrojeslí a databáze ORP poskytovatelů mikrojeslí a pečujících osob

Pro přehlednost a orientaci rodičů by bylo prospěšné, aby byly informace o různých typech předškolní péče umístěny na jednom místě. V tom by pomohl provázaný informační systém. Bylo by vhodné, aby se služby předškolní péče evidovaly u příslušných ministerstev a zároveň byly propojené s databází, kterou by spravovaly ORP. Na úřadě by byl k dispozici koordinátor, který by neměl na starosti pouze databázi, ale i poradenství rodičům o službách předškolní péče. Výhodou databáze ORP by byla zejména snadná dostupnost informací. Rodiče i další tazatelé by získali aktuální informace ze svého nejbližšího okolí. Databáze by rychle reagovala na aktuální situaci. Koordinátor databáze by měl možnost postihnout každé zařízení a poradit tazatelům. V menším celku by šlo o jednoduchou administraci a aktualizaci údajů. Cílem databáze by bylo vytvořit jednoduše přístupné informace o kvalitních službách péče o děti předškolního věku tak, aby bylo podpořeno zodpovědné rozhodování rodičů o svěření jejich dítěte do předškolní instituce.

Informace, které by uživatel mohl v databázi najít jsou:

- Informace z centrálních registrů, datum zahájení činnosti, kontaktní údaje, věková kategorie dětí, provozní doba, informace o pečujících osobách (např. o vzdělání a zkušenostech s péčí o malé děti), aktuální volná místa v daný den v zařízení, další informace poskytované poskytovatelem služby (výstupy auditů, inspekční zprávy, reference apod.).

Databáze ORP poskytovatelů mikrojeslí a pečujících osob:

- Cílem vytvoření databáze je poskytnout rodičům přehled o službách předškolní péče v daném regionu a usnadnit jim výběr zařízení na základě vlastních požadavků pro jejich děti.
- Povinnost zařazení do databáze by mělo mít každé zařízení předškolní péče, které je registrováno pod MPSV, MŠMT nebo MPO.
- Databázi ORP by spravoval koordinátor, který by měl na starosti administraci a také poradenství.

Základní popis služby

Systém evidence mikrojeslí by zahrnoval komplexní informační podporu MPSV.

Systém by měl umožňovat:

- integraci se systémem spisové služby a se základními registry veřejné správy,
- příjem a vyřízení žádostí o zápis, nebo změnu zápisu v evidenci poskytovatelů mikrojeslí,
- uživateli nastavit zobrazení části zákona, která upravuje aktuálně prováděný úkon,
- podávání závěrečných a průběžných zpráv, včetně vyúčtování. Bude kompatibilní s finančním systémem, bude generovat data pro finanční vypořádání (tj. párování vratek s poskytovateli, dobropis apod.).

Systém by měl být navázán na informační (docházkový) elektronický systém pro děti v jednotlivých mikrojeslích a také propojený s databází ORP, do které se propisují základní aktuální údaje o mikrojeslích.

Systém a následující oblasti, dostupné pro jednotlivé uživatele:

- Veřejná část – byla by přístupná anonymním návštěvníkům na webových stránkách ministerstva. Sloužila by zejména ke zveřejnění údajů z evidence mikrojeslí dle návrhu zákona.⁴²
- Neveřejná část – byla by přístupná registrovaným uživatelům a novým uživatelům (přes login) na stránkách ministerstva. Sloužila by zejména k registraci a evidenci poskytovatelů, pro podporu a vykonávání správních a rozhodovacích činností dle návrhu zákona.

Pro registraci a přihlášení by byl další obsah webových stránek uživatelům zobrazován na základě jejich přístupových práv podle definovaných uživatelských rolí.

---

⁴² Údaje jsou zveřejněny v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

9 Závěr

Společenský vývoj v České republice prošel od roku 1989 mnoha změnami, to se týká i změn v hodnotách, prioritách a způsobech péče o děti v předškolním věku. Vzhledem k dynamickému vývoji trhu práce je z důvodu péče o děti čím dál obtížnější opustit na delší dobu pracovní trh a bez problému se pak vrátit zpět. Postupně také dochází ke změně názoru na výhradní péči o děti do tří let a objevuje se (znovu) zájem rodičů o sladění rodinného a pracovního života, to znamená, že narůstá potřeba dřívějšího zapojení a uplatnění na trhu práce.

V návaznosti na to se projevila značný nedostatek zařízení péče o děti do 3 let. Po zrušení většiny státních jeslí začala sice vznikat zařízení soukromá, ta ale nepodléhají kontrole kvality, nemají jasně stanovená pravidla, také nejsou pro všechny rodiče finančně dostupná. Potřeba nebo spíše nutnost rozvoje služeb péče o děti v České republice reaguje na Specifická doporučení Rady EU pro Českou republiku z roku 2018, kde Česká republika zaujala druhé místo v tabulce hodnotící největší dopad mateřství na zaměstnanost žen, a v naplnění barcelonského cíle pro děti do 3 let se Česká republika umísťuje dokonce druhá od konce.

MPSV realizuje od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2020 projekt „Mikrojesle“, jehož cílem je zlepšení nabídky cenově dostupných a kvalitních zařízení a služeb péče o děti, následné zvýšení zaměstnanosti rodičů s malými dětmi a usnadnění slučitelnosti pracovního a soukromého života.

Prokázalo se, že mikrojesle pomáhají rodinám sladit rodinný a pracovní život, rodiče jsou s možností využívat mikrojesle spokojeni, jejich návrat do zaměstnání nebo částečné navýšení úvazku se zvýšil až pětinašobně. Mikrojesle rodičům nejvíce pomohly zejména v situaci, kdy se potřebovali (alespoň částečně) vrátit do zaměstnání. Pro rodiče, zejména ženy, je důvodem k umístění dětí do mikrojeslí také možnost vlastní seberealizace, která spíše převažuje nad důvodem ekonomickým, což může být do jisté míry ovlivněno tím, že je mezi matkami, které využívají mikrojesle nejvíce, nadprůměrné množství vysokoškolsky vzdělaných.

Pokud by mikrojesle přestaly fungovat, znamenalo by to, že by se o dítě musela postarat (opět) matka, která by byla pravděpodobně nucena přestat pracovat nebo si alespoň snížit počet hodin, které práci věnuje. Využívání zkrácených úvazků nebo flexibilní pracovní doby je pro sladění pracovního a rodinného života klíčové.

Nejvíce dětí nastupuje do mikrojeslí ve věku v rozmezí 1,5–2,5 let. Naprosté minimum naopak nastupuje ve věku nad 3 roky, což poukazuje na to, že služba mikrojeslí by měla být primárně cílená na děti do tří let. Díky svému charakteru individuální péče v malém kolektivu mohou mikrojesle zmírnit obavy rodičů umístit do zařízení i děti mladší jednoho roku.

Nejvíce dětí tráví v mikrojeslích v rozmezí 20–35 hodin, většinou 1x–3x týdně. Tento údaj zhruba odpovídá počtu odpracovaných hodin u rodičů. Nepochybně zde hraje roli, že zařízení jsou nejvíce

vyhledávaná rodiči dětí kolem dvou let, u kterých už se nemusí hlídat počet hodin strávených v zařízení, aniž by rodiče přišli o rodičovský příspěvek.⁴³

Potvrdil se velký zájem rodičů o službu mikrojeslí, téměř všechna zařízení měla po celou dobu provozu dostatečně naplněnou kapacitu, většina nedokázala řadu žádostí uspokojit. Pravidla pro provoz mikrojeslí určují, že v jednom okamžiku mohou být v mikrojeslích maximálně čtyři děti. Toto pravidlo se samozřejmě promítá do celkového počtu dětí, které mikrojesle mohou navštěvovat (průzkumy ukázaly, že se týdně střídá v docházce průměrně 7 dětí). Problém pak nastává v situacích, jako je náhlé onemocnění dítěte, kdy pečující osoba musí z důvodu obsazenosti „narychlo sehnat“ náhradníka. Jedná se pak o děti matek OSVČ, studující nebo pracující z domova.

Velký přínos ve službě mikrojeslí spatřují rodiče zejména ve vysoké kvalitě péče díky malému kolektivu rodinného typu a individuálnímu přístupu kvalifikovanou pečující osobou. Děti se pozvolna odpoutávají od výhradní péče rodičů a postupně, díky možnosti krátkodobých pobytů, navykají na péči institucionální.

O děti od půl roku do 4 let (tj. do 4. narozenin) v mikrojeslích pečuje jedna pečující osoba. Dvě třetiny pečujících osob získala PK Chůva v 1. výzvě, v 2. výzvě téměř polovina pečujících, ostatní splnily stanovenou podmínku vzdělání v oborech s pedagogickým, zdravotnickým či sociálním zaměřením. Důvodem rozdílu v počtu absolventek PK Chůva, v případě druhé výzvy, by mohlo být to, že zkoušku nebylo možné absolvovat před zahájením provozu mikrojeslí.

Péče o děti mladší jednoho roku je pro pečující osoby náročnější z hlediska rozdílného denního režimu a dalších potřeb, které vyžadují individuální přístup. S ohledem na skladbu dětí se pak co nejvíce využívá pomoc druhé pečující osoby, především v době adaptace nového dítěte, při pobytu venku nebo během oběda.

Služba mikrojeslí se inspirovala u německého modelu tzv. Tagesmutter, tedy modelu, kdy jsou mikrojesle zřízeny přímo v domácnosti pečující osoby a jsou ekonomicky nejméně náročné na provoz. Přesto zájem projevila pouze desetina poskytovatelů služby. K tomuto je nutno uvést, že mikrojesle dle specifických podmínek projektu nebylo možné založit jako soukromá fyzická osoba. To by mohlo vysvětlovat menší počet mikrojeslí zřízených v domácnosti pečující osoby, než bylo původně očekáváno. Přesto nebo právě proto tento typ služby v návrhu zákona ponecháváme.

Během pilotního ověření služby vzniklo celkem 98 mikrojeslí, u kterých byly po celou dobu trvání projektu průběžně zjišťovány všechny informace z provozu a fungování mikrojeslí, vč. názorů a zkušeností z praxe zřizovatelů, pečujících osob a rodičů. Tato data nám posloužila k ucelené představě o tom, proč a jak by měly být mikrojesle dále provozovány, v čem jsou pro rodiče přínosné, kdo a proč je využívá, co na nich rodiče oceňují, kdo by je mohl zřizovat, jak zajistit kvalitu péče

---

⁴³ Podmínka osobní celodenní péče se považuje za splněnou a rodičovský příspěvek náleží i v případech, kdy dítě mladší 2 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 92 hodin v kalendářním měsíci. Pozn.: do prosince 2019 byl stanovený rozsah 46 hodin. Dostupné: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek>.

a proč by měly být finančně podpořené ze státního rozpočtu. Vznikl tak ucelený návrh služby, včetně legislativního návrhu, standardů kvality a jejich následné kontroly plnění a další dokumenty související s nastavením služby.

Financování mikrojeslí bude do r. 2022 zajištěno z ESF OPZ, do té doby je nutné nastavit systém dalšího financování služby. Je třeba částečné financování mikrojeslí ze státního rozpočtu, tím bude zajištěna finanční stabilita mikrojeslí, a dále nastavit jasná pravidla pro finanční příspěvek od rodičů.

Mikrojesle v rámci pilotního projektu nevznikaly rovnoměrně, počet mikrojeslí postupně stoupal a v jednotlivých krajích přibýval, nicméně mikrojesle vznikaly spíše nahodile než plánovaně. Mikrojesle vznikaly v sídlech všech velikostních skupin.

Bylo by prospěšné, aby byly informace o různých typech předškolní péče umístěny na jednom místě. V tom by pomohl provázaný informační systém Centrální evidence poskytovatelů mikrojeslí a databáze poskytovatelů mikrojeslí a pečujících osob. Služby by se evidovaly u příslušných ministerstev, zároveň by byly propojené s centrální databází, kterou by spravovaly obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Většinu mikrojeslí zřizovaly neziskové organizace ve formě zapsaného spolku, přímo obec zřídila minimum mikrojeslí. Důvodem nízkého zájmu ze stran obcí se zpočátku jevila podmínka nefinančního partnerství s obcí. Výsledky různých šetření ale ukázaly i další důvody, a to např., že se obec domnívá, že rodiče o mikrojesle nemají zájem; obec má dostatečnou nabídku jiných služeb péče o děti; fakt, že obec nemá pro mikrojesle vhodné podmínky (prostorové, personální, finanční aj.). Proto impulsem ke zřízení nebo podpoře mikrojeslí je pro obce především poptávka rodin po mikrojeslích; spolupráce s organizací nebo osobou, která (by) péči o děti v mikrojeslích zajistila; finanční státní dotace na zřízení a provoz mikrojeslí a další.

Obec jako partner projektu poskytovala mikrojeslím různé formy podpory. Většina jejich zástupců rovněž potvrdila zájem o fungování mikrojeslí do budoucna, tzn., napomůžou vzniku nových mikrojeslí, nebo nějakým způsobem podpoří ty stávající. V budoucnu proto bude spolupráce mikrojeslí s místní samosprávou klíčová.

Mikrojesle oproti dětským skupinám přicházejí s koncepcí, která klade větší důraz na individuální péči v rodinném prostředí. Jsou významnou pomocí pro rodiče nejmenších dětí, kteří se potřebují z různých důvodů vrátit do zaměstnání dříve, zejména na zkrácený úvazek, a pro které je zároveň stěžejní, aby dítěti, s ohledem na jeho nízký věk, byla poskytnuta co nejkvalitnější péče v malém kolektivu, a zároveň pro ně byla služba finančně a místně dostupná.

Vzhledem k množství a omezenému počtu docházejících dětí nemají mikrojesle takový potenciál zaplnit kapacitní mezeru v chybějících službách pro děti předškolního věku, ale díky mírným podmínkám pro jejich zřízení⁴⁴ dokáží velice rychle reagovat na danou poptávku a demografický vývoj,

---

⁴⁴ Stavebně-technické a hygienické podmínky pro zřízení např. MŠ jsou daleko přísnější.

do budoucna tak mají obrovský potenciál, jak rychle a flexibilně uspokojit poptávku péče o nejmenší děti.

10 Přílohy

Příloha č. 1 Návrh zákona o poskytování služby péče o dítě v mikrojeslích

Příloha č. 2 Návrh vyhlášky k provedení zákona o poskytování služby péče o dítě v mikrojeslích

Příloha č. 3 Standardy kvality mikrojeslí – kritéria

Příloha č. 4 Metodika pro naplňování standardů kvality mikrojeslí

Příloha č. 5 Audit, značka kvality, logo

11 Zdroje

Literatura:

Langmeier J., Matějček Z. Psychická deprivace v dětství. Praha, Avicenum 1974, 99-101.

Matějček Z. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál 1999. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.

Matějček Z. Psychická deprivace a residence, Mezinárodní symposium Kinder ohne Bindung. Deprivation, Adoption und Psychotherapie. Mnichov. 2004.

Matějček Z. Rodiče a děti, Avicenum, 1989 ISBN: 978-80-7429-797-7.

Zákony:

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a speciální způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a speciální způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje:

Barvíková, J. a Jana Paloncyová, J. Péče chůvy. Metodika pro chůvy. VÚPSV, v.v.i.[online]. 2014: http://www.vupsv.cz/sites/File/auditclanky/Barvikova_Paloncyova_metodika_chuvy.pdf

Barvíková, J. a Jana Paloncyová, J. Metodika profesionalizace individuální péče o děti – mateřská asistentka. VÚPSV, v.v.i. [online]. 2014: http://www.vupsv.cz/sites/File/audit-clanky/Barvikova_Paloncyova_navrh_chuva.pdf

Early Childhood Education and Care Systems in Europe: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9bea1249-8cf6-11e5-b8b7-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-71660543>

Evaluační zpráva výzev 126 a 127 Operačního programu Zaměstnanost:
<https://www.esfcr.cz/documents/21802/9904387/Evalua%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va+v%C3%BDzev+126+a+127+OPZ+mikrojesle.pdf/cdb06f30-e0bd-4f18-85eb-961f388c8b4d?t=1545903832755>

Průzkum veřejného mínění na vybudování tzv. mikrojeslí a umístování dětí mladších tří let do takového zařízení služeb péče o děti ke stažení: <https://mikrojesle.mpsv.cz/index.php/vystupy-z-projektu/>

Paloncyová J. a kol. 2014. Nové formy denní péče o děti v České republice. Praha: VÚPSV, v.v.i.:
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2018-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-czech-republic-en.pdf.